МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут економічної безпеки та митної справи

Кафедра митної справи та товарознавства

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему

Управління процесу митного декларування товарів з використанням послуг митного брокера

Здобувача вищої освіти _4_ курсу,
спеціальності 073
«Менеджмент» ОПП
«Менеджмент митної справи» п

підпис здобувача вищої освіти — Каліщук Роман Миколайович

Науковий керівник
науковий ступінь, вчене звання

підпис керівника — Держак Наталія Олександрівна, к.е.н., доцент

Гарант освітньої програми
науковий ступінь, вчене звання

підпис гаранта — Держак Наталія Олександрівна, к.е.н., доцент

Допущено до захисту за рішенням
кафедри митної справи та
товарознавства
протокол від 21.05.2025 № 19

підпис завідувача кафедри — Ткаченко Сергій Олександрович, к.е.н., доцент

Ірпінь 2025

Реєстрація № 17. 04.06.2025
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки

до захисту
(до захисту, на доопрацювання) 04.06.2025 (дата) (підпис)

Результат захисту 80 (вісім) 10.06.2025 (оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: (підпис) Кицюк О.Г. (ініціали, прізвище)

Члени комісії: (підпис) Тимчик С.Я. (ініціали, прізвище)

(підпис) Чубатий О.Р. (ініціали, прізвище)

(підпис) Вернак В.Я. (ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ				
1.Зміст кваліфікаційної роботи (повність теоретичного матеріалу, його зв'язок з практичним, вміння представляти матеріал в логічній послідовності, наявність висновків та пропозицій)	від 0 до 20			
2.Дотримання вимог щодо оформлення	від 0 до 10			
3.Вчасне виконання роботи на всіх етапах у встановлені кафедрою терміни	від 0 до 5			
4. Рецензент	від 0 до 5			
5.Доповідь	від 0 до 15			
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 10			
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25			
5. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10			
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	90		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
90	C	Добре	10.06.25	

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	D	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	FX	2 (незадовільно)

Навчально-науковий інститут економічної безпеки та митної справи
Кафедра митної справи та товарознавства
Спеціальність 073 «Менеджмент»
Освітня програма «Менеджмент митної справи»

Затверджую
Завідувач кафедри
_____С. Ткаченко
«_____»_____2024 р.

Завдання на кваліфікаційну роботу
здобувачу вищої освіти
Каліщука Романа Миколайовича

Тема кваліфікаційної роботи

Управління процесу митного декларування товарів з використанням послуг митного брокера

Затверджена наказом ректора від «_08_» жовтня 2024 р. №1493

1. Строк здачі закінченої роботи _____2025 р.

2. Цільова установка та вихідні дані до роботи
Мета дослідження – полягає у дослідженні особливостей управління процесом митного декларування товарів
Об'єкт дослідження – є відносини, які виникають у ході управління процесом митного декларування товарів з використанням послуг митного брокера.
Предмет дослідження – організаційно-економічні аспекти забезпечення ефективної діяльності митного складу.
3. Зміст кваліфікаційної роботи
ВСТУП
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МИТНОГО ДЕКЛАРУВАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ПОСЛУГ МИТНОГО БРОКЕРА
1.1. Сутність та види послуг митного брокера
1.2. Особливості взаємодії підприємства з митними брокерами
1.3. Організаційно-правове регулювання умов здійснення митної брокерської діяльності
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МИТНОГО БРОКЕРА
2.1. Характеристика та види діяльності митного брокера
2.2. Оцінка послуг митного брокера
2.3. Аналіз проблем взаємодії з митним брокером
РОЗДІЛ 3. ФОРМУВАННЯ ШЛЯХІВ ПОЛІПШЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ З МИТНИМ БРОКЕРОМ
3.1. Вибір напрямів вдосконалення організації взаємодії з митним брокером
3.2. Розробка плану заходів вдосконалення взаємодії з митним брокером
ВИСНОВКИ
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

4. Календарний план виконання роботи

№	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання е	
		За планом	
1	Вибір теми, вивчення літературних джерел, постановка проблеми та складання плану роботи	02.10.2024	
2	Вибір та вивчення навчальної, наукової та методичної літератури за темою	21.10.2024	
3	Видача завдання науковим керівником	06.11.2024	
4	Підготовка першого розділу роботи та подання її науковому керівнику	06.02.2025	
5	Підготовка другого розділу роботи та подання її науковому керівнику	03.03.2025	
6	Підготовка третього розділу роботи та подання її науковому керівнику	03.04.2025	
7	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень наукового керівника	23.04.2025	
8	Подання роботи для перевірки на наявність плагіату	02.05.2025	
9	Попередній захист роботи	14.05.2025	
10	Отримання відгуку керівника роботи	27.05.2025	
11	Допуск роботи зав. кафедрою до захисту	30.05.2025	
12	Отримання зовнішньої рецензії	05.06.2025	
13	Захист роботи	___червня 2025	

5. Дата видачі завдання «06» 11 2024

Керівник кваліфікаційної роботи _____ (підпис) Держак Н.О.

Гарант освітньо-професійної програми _____ (підпис) Держак Н.О.

Гарант освітньо-професійної програми _____ (підпис) Держак Н.О.

Завдання до виконання отримав здобувач _____ (підпис) Каліщук Р.М.

ння етапів робо

	Фактичн
	04.10.2
	11.10.2
	06.11.2
	06.12.2
5	04.12.2
5	02.04.2
5	28.04.2
5	02.05.2
5	10.05.2
5	17.05.2
5	20.05.2
5	25.05.2
ня	

Н.О.

Н.О.

Н.О.

Р.М.

АНОТАЦІЯ

У дипломній роботі розглянуто теоретичні та практичні аспекти митного декларування із залученням послуг митного брокера. Дослідження спрямоване на вивчення сутності брокерської діяльності в митній сфері, особливостей взаємодії підприємств із брокерськими компаніями, а також аналіз законодавчого регулювання даної діяльності.

У першому розділі розкрито поняття, види та функціональне призначення послуг митного брокера, охарактеризовано специфіку взаємодії підприємств з брокерами, а також розглянуто нормативно-правову базу, що регулює митно-брокерську діяльність в Україні. Другий розділ присвячено аналізу практичної діяльності митного брокера, здійснено оцінку якості наданих послуг, а також визначено основні проблеми, що виникають під час співпраці підприємств з брокерами. У третьому розділі запропоновано напрями вдосконалення організації взаємодії з митними брокерами. Розроблено практичні рекомендації щодо покращення співпраці, що базуються на виявлених недоліках та актуальних потребах підприємств.

Отримані результати можуть бути використані у практичній діяльності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності для підвищення ефективності митного оформлення та оптимізації роботи з брокерськими структурами.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у ході управління процесом митного декларування товарів з використанням послуг митного брокера.

Предмет дослідження – управління процесом митного декларування товарів з використанням послуг митного брокера.

Робота має 75 сторінок, 6 таблиць, 2 рисунки, 67 джерел літератури та 3 додатки.

Ключові слова: митний брокер, брокерські послуги, зовнішньоекономічна діяльність, митне оформлення, правове регулювання.

ANNOTATION

The thesis examines the theoretical and practical aspects of custo declaration using the services of a customs broker. The research focuses on nature of brokerage activities in the customs sector, the specifics of interacti between enterprises and brokerage companies, as well as the analysis of the le regulation of this activity.

The first chapter defines the concept, types, and functional purpose customs broker services, describes the specifics of interaction betwe enterprises and brokers, and explores the legal and regulatory framewc governing customs brokerage activities in Ukraine. The second chapter is devot to analyzing the practical activities of customs brokers, assessing the quality services provided, and identifying the main problems arising during cooperati between enterprises and brokers. The third chapter offers directions for improvi the organization of interaction with customs brokers. Practical recommendatic have been developed to enhance cooperation, based on the identifi shortcomings and current needs of enterprises.

The results obtained can be used in the practical activities of forei economic entities to increase the efficiency of customs clearance and optimi work with brokerage structures.

The object of the study is the social relations that arise in the process managing the customs declaration of goods using customs broker services. The subject of the study is the management of the customs declaration process goods using customs broker services.

The thesis consists of 75 pages, includes 6 tables, 2 figures, 67 litera sources, and 3 appendices.

Keywords: customs broker, brokerage services, foreign economic activit customs clearance, legal regulation.

Відгук керівника кваліфікаційної роботи

Кваліфікаційна робота Каліщука Романа Миколайовича на тему «Управління процесу митного декларування товарів з використанням послуг митного брокера» є самостійним, цілісним та актуальним дослідженням, що присвячена актуальній темі, в якій продемонстровано достатній рівень теоретичної підготовки, вміння працювати з нормативно-правовими актами, аналітичне мислення та здатність до формулювання практичних рекомендацій. Актуальність обраної теми зумовлена зростаючим значенням ефективного митного регулювання в умовах міжнародної торгівлі та інтеграції України у світові економічні процеси. У сучасних умовах підприємства, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, стикаються з необхідністю оперативного та правильного оформлення митної документації, що напряму впливає на швидкість і вартість постачання товарів.

Автор грамотно розкрив тему, дослідив актуальні аспекти митного декларування в умовах сучасних змін митного законодавства та ролі митного брокера як ключового посередника. Структура роботи логічна, зміст викладено послідовно, термінологія використовується коректно. Висновки мають обґрунтований характер, а запропоновані практичні рекомендації можуть бути впроваджені в діяльність підприємств та митних органів.

Кваліфікаційна робота відповідає вимогам, що висуваються до наукових досліджень такого рівня, і заслуговує на позитивну оцінку.

Керівник кваліфікаційної роботи Держак Н.О. _____ _____
(підпис) (дата)

Висновок про кваліфікаційну роботу

Кваліфікаційна робота здобувача вищої освіти Каліщук Р.М.
(прізвище, ініціали)

Може бути допущена до захисту на екзаменаційній комісії.

РЕЦЕНЗІЯ
на кваліфікаційну роботу
здобувача вищої освіти ДПУ
студента 4 курсу
спеціальність 073 Менеджмент
кафедри митної справи та товарознавства
Навчально-наукового інституту економічної безпеки та митної справи
Державного податкового університету

Каліщук Роман Миколайович

«Управління процесу митного декларування товарів з використанням послуг митного брокера»

Актуальність теми. Актуальність обраної теми зумовлена зростаючим значенням ефективного митного регулювання в умовах міжнародної торгівлі та інтеграції України у світові економічні процеси. У сучасних умовах підприємства, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, стикаються з необхідністю оперативного та правильного оформлення митної документації, що напряму впливає на швидкість і вартість постачання товарів. З огляду на складність митного законодавства та часті зміни в нормативно-правовій базі, роль митного брокера як посередника між державними органами та суб'єктами ЗЕД постійно зростає. Використання професійних послуг брокера дозволяє оптимізувати процес митного оформлення, мінімізувати ризики помилок і забезпечити дотримання законодавчих вимог.

Наукова новизна. Наукова новизна дипломної роботи полягає в комплексному підході до удосконалення процесу митного декларування товарів через механізми ефективного управління із залученням митного брокера. У роботі запропоновано систематизацію функцій брокерських послуг у контексті оптимізації митного оформлення, а також розроблено практичні рекомендації щодо підвищення результативності співпраці суб'єктів ЗЕД з митними брокерами. Автором проведено аналіз сучасного стану взаємодії між підприємствами та митними посередниками, що дозволило виявити ключові проблеми і запропонувати шляхи їх вирішення. Вперше у роботі акцентовано увагу на можливості застосування інструментів управління ризиками та цифрових технологій у процесі митного декларування в контексті посередницьких послуг, що є актуальним з огляду на цифрову трансформацію митної справи..

Якість проведеного аналізу проблеми, текстового та табличного матеріалу . Аналіз подано структуровано, з використанням реальних статистичних даних. Табличні матеріали чітко ілюструють основні тенденції на ринку, а текстовий супровід дає змістовне пояснення змінам. Водночас, варто відзначити, що аналіз міг би бути глибшим за рахунок розширення переліку джерел.

Обґрунтованість пропозицій і висновків та їх практична цінність у роботі підприємства, установи, організації, митних органів ДМС України . У дипломній роботі представлено обґрунтовані висновки, які логічно випливають із проведеного аналізу нормативно-правової бази, практики діяльності митних брокерів та особливостей взаємодії суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності з митними органами. Висновки підкріплені статистичними даними, прикладами з реальної практики, а також аналізом проблемних аспектів, що

виникають під час митного декларування. Запропоновані автором шляхи вдосконалення процесу управління митним декларуванням із залученням послуг митного брокера мають прикладне значення для підприємств, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність. Зокрема, йдеться про рекомендації щодо вибору надійного митного посередника, удосконалення комунікацій між брокером та підприємством, впровадження цифрових інструментів для автоматизації процесів митного оформлення.

Наявність недоліків. У роботі недоліків не виявлено, оскільки вона виконана на високому академічному рівні.

Загальний висновок і оцінка роботи . Кваліфікаційна робота Каліщука Романа Миколайовича присвячена актуальній темі, в якій продемонстровано продемонстровано достатній рівень теоретичної підготовки, вміння працювати з нормативно-правовими актами, аналітичне мислення та здатність до формулювання практичних рекомендацій. Автор грамотно розкрив тему, дослідив актуальні аспекти митного декларування в умовах сучасних змін митного законодавства та ролі митного брокера як ключового посередника. Структура роботи логічна, зміст викладено послідовно, термінологія використовується коректно. Висновки мають обґрунтований характер, а запропоновані практичні рекомендації можуть бути впроваджені в діяльність підприємств та митних органів.
Кваліфікаційна робота відповідає вимогам, що висуваються до наукових досліджень такого рівня, і заслуговує на позитивну оцінку.

Рецензент Лощилівська Людмила Леонтіївна, головний державний інспектор
(науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи)

(підпис, М.П.) Л.Л. Лощилівська
(ініціали, прізвище)

«____» _____202_ р.

ННІ економічної безпеки та митної справи

Кафедра митної справи та товарознавства

ДОВІДКА

про перевірку кваліфікаційної (дипломної) роботи на академічний плагіат

П. І. Б. автора роботи

Каліщук Роман Миколайович

Курс/група _____ММБ-21-1_____ Тема дипломної роботи:

Управління процесом митного декларування товарів з використанням послуг митного брокера.

П. І. Б. наукового керівника:

Держак Н.О.

Дата захисту:

За результатом перевірки оригінальний текст у роботі становить 78,74% Відсоток схожості (складається з правомірних запозичень – посилання, цитування; і неправомірних запозичень – пояснення щодо відсотку тексту, який не є оригінальним (н/д, стаття або інші роботи автора, які є у базі, але вони не зазначені в літературних джерелах) 21,26%, цитат 4,42%.

Відповідальна особа за перевірку на кафедрі М. Іщук

ЗМІСТ

ВСТУП……..…….. 3

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МИТНОГО ДЕКЛАРУВАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ПОСЛУГ МИТНОГО БРОКЕРА……...…… 6

1.1. Сутність та види послуг митного брокера……. .6

1.2. Особливості взаємодії підприємства з митними брокерами……..… 14

1.3. Організаційно-правове регулювання умов здійснення митної брокерської діяльності……..……..……..… 26

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МИТНОГО БРОКЕРА……...……..39

2.1.Характеристика та види діяльності митного брокера…… ..39

2.2.Оцінка послуг митного брокера……..……..……. .42

2.3.Аналіз проблем взаємодії з митним брокером…… ..51

РОЗДІЛ 3. ФОРМУВАННЯ ШЛЯХІВ ПОЛІПШЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ З МИТНИМ БРОКЕРОМ……..……56

3.1. Вибір напрямів вдосконалення організації взаємодії з митним брокером…..……..……..……..…56

3.2.Розробка плану заходів вдосконалення взаємодії з митним брокером……60

ВИСНОВКИ……..……..……..…64

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……..…..……67

ВСТУП

Митне декларування товарів є важливим етапом у процесі міжнародної торгівлі, який забезпечує дотримання національних та міжнародних вимог, регулює переміщення товарів через митний кордон і сприяє збору податків та зборів до державного бюджету. Водночас цей процес є складним і багатогранним, оскільки включає в себе численні юридичні, економічні та технологічні аспекти. У зв'язку з ростом обсягів міжнародної торгівлі та зростаючою складністю митних процедур, дедалі більше підприємств звертаються за допомогою до митних брокерів, які спеціалізуються на підготовці та поданні митних декларацій. Митний брокер виступає не лише посередником між підприємством та митними органами, але й фахівцем, який має необхідні знання щодо митного законодавства, процедур та практик.

Актуальність теми дослідження «Управління процесом митного декларування товарів з використанням послуг митного брокера» обумовлена необхідністю розробки ефективних управлінських підходів у митній сфері, а також постійними змінами в національному та міжнародному митному законодавстві. У цій ситуації оптимізація процесу митного декларування стає важливою складовою успішної діяльності підприємств, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність. Завдяки митним брокерам організації можуть значно підвищити ефективність своїх операцій і забезпечити дотримання всіх вимог митного законодавства.

Дану проблематику питання активно досліджують як вітчизняні, так і зарубіжні дослідники, серед яких: А. М. Андреєв, Р. М. Артеменко, А. М. Бабенко, Д. А. Біленець, Є. В. Білозьоров, І. О. Бондаренко, О. Ф. Будз, К. А. Возняковська, О. М. Вінник, Ю. І. Грудзевич, І. Ю. Думанська, Е. П. Іванченко, С. В. Кузь, Ю. В. Кривицький, С. Е. Мороз, І. І. Павлюков, Ю. Ю. Попов, Т. В. Руда, О. В. Саленко, І. В. Слободенюк, К. А. Сочка, Ф. П. Ткачик, Н. І. Трішкіна, С. В. Черкасова, В. С. Щербина, О. В. Шаповалова, І. О. Шаповалова, Ю. І. Христова та інші.

Мета роботи полягає у дослідженні особливостей управління процесом митного декларування товарів з використанням послуг митного брокера в умовах невизначенності зовнішнього середовища та військового стану в Україні.

Відповідно до мети, **завдання** роботи були поставлені наступні:

– окреслити сутність та види послуг митного брокера;

– охарактеризувати особливості взаємодії підприємства з митними брокерами;

– проаналізувати організаційно-правове регулювання умов здійснення митної брокерської діяльності;

– розглянути характеристику та види діяльності митного брокера;

– оцінити послуги митного брокера;

– проаналізувати проблеми взаємодії з митним брокером;

– виокремити вибір напрямів вдосконалення організації взаємодії з митним брокером;

– розробити план заходів вдосконалення взаємодії з митним брокером.

Об’єктом дослідження є відносини, які виникають у ході управління процесом митного декларування товарів з використанням послуг митного брокера.

Предмет дослідження – процес митного декларування товарів з використанням послуг митного брокера.

Методологія дослідження ґрунтується на комплексному поєднанні філософських, загальнонаукових і спеціально-юридичних методів дослідження (методології порівняльного правознавства, методу юридичного моделювання тощо), принципів об’єктивності та історизму.

Науково-практична значимість одержаних результатів дослідження полягає в розвитку теоретичних і практичних знань у сфері митного декларування товарів, зокрема щодо ролі митного брокера. Розроблені практичні рекомендації допоможуть оптимізувати процес митного декларування та знизити витрати і час на митне оформлення. Вивчення

взаємодії між підприємствами та митними органами сприяє покращенню ефективності роботи митних служб. Результати можуть бути використані для вдосконалення нормативно-правової бази, що регулює митні процедури, а також для впровадження інноваційних технологій, зокрема автоматизованих систем митного декларування, що знижує людський фактор і мінімізує помилки.

Особистий внесок полягає в розробці плану заходів вдосконалення взаємодії з митним брокером, що включає створення ефективної моделі співпраці між підприємствами та митними брокерами для забезпечення швидкості та точності митного декларування товарів. Проаналізовано існуючі проблеми в процесі митного декларування та запропонував конкретні рекомендації для покращення комунікації, а також зниження адміністративних та фінансових витрат, пов'язаних з митним оформленням. Розроблений план заходів має на меті оптимізувати процеси, сприяти більш ефективному виконанню митних процедур і забезпечити зниження ризиків при проведенні митного контролю.

Структура роботи. Робота складається з наступних частин: вступу, основної частини (три розділи, вісім підрозділів), висновку, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МИТНОГО ДЕКЛАРУВАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ПОСЛУГ МИТНОГО БРОКЕРА

1.1. Сутність та види послуг митного брокера

Митне посередництво – важлива складова міжнародної торгівлі, що сприяє швидкому проходженню митних процедур, зменшуючи витрати й час на переміщення товарів. Його розглядають як надання послуг з підготовки та подання митних декларацій, включно з консультуванням, оформленням документації, розрахунком зборів, супроводом огляду та аутсорсингом процедур. Основна роль митного посередника – забезпечення відповідності законодавству від імені імпортерів або експортерів [1, с. 35].

Митне посередництво – це система економічних і правових відносин, що забезпечує надання митних та супутніх послуг учасникам зовнішньоекономічної діяльності для виконання митних процедур згідно з законодавством. Його основне завдання – обслуговування зовнішньоекономічної діяльності та представництво інтересів учасників у митних органах, забезпечуючи необхідні послуги для митного оформлення і виконання митних формальностей [9, с. 36].

Суть митного посередництва проявляється через його функції: сприяння розвитку зовнішньоекономічної діяльності через надання митних послуг і представлення інтересів у митних органах; спрощення митних процедур і скорочення термінів оформлення; збільшення доходів Держбюджету через точний розрахунок митних платежів; створення ринку митних послуг за міжнародними стандартами; підвищення якості та зниження вартості послуг; запобігання порушенням митного законодавства та формування митної культури; інтеграція в європейську та світову системи митного посередництва [9, с. 36].

Сучасне бачення митного посередництва суттєво розширює його трактування. Воно охоплює не лише здійснення адміністративних процедур, а й надання широкого спектра логістичних та консультаційних послуг [2, с. 301]. Основні завдання митних посередників можна поділити на адміністративні, логістичні, консультаційні та аналітичні (табл. 1.1). Їх реалізація забезпечує безперебійне й ефективне переміщення товарів через митний кордон, сприяючи зниженню ризиків та витрат для імпортерів і експортерів. Виконуючи ці завдання, митні посередники відіграють важливу роль у розвитку міжнародної торгівлі та економічному зростанні [3].

В умовах глобалізації та зростаючої взаємозалежності економік митні посередники стають ключовими учасниками міжнародної торгівлі. Їхня роль у цьому процесі може бути розглянута з кількох основних точок зору [3].

Таблиця 1.1

Класифікація основних функцій митних посередників

Назва функції	**Характеристика**
Адміністративні функції	
Підготовка та подання митних декларацій	Збір необхідної інформації та документів для заповнення митних декларацій; Подання декларацій до митних органів у встановлені терміни; Забезпечення правильності та повноти даних у митних документах
Виконання митних формальностей	Організація проходження митного контролю та огляду товарів; Забезпечення сплати митних зборів, податків та інших платежів; Вирішення питань, пов’язаних із класифікацією товарів згідно з митною номенклатурою
Ведення документації	Зберігання та облік митної документації відповідно до вимог законодавства; Надання звітності про проведені митні операції
Логістичні функції	
Організація перевезень	Планування та координація перевезень товарів через митний кордон; Вибір оптимальних маршрутів та видів транспорту; Організація мультимодальних перевезень та забезпечення їх безперебійності
Управління складськими операціями	Організація складування товарів на митних складах; Забезпечення умов зберігання, що відповідають вимогам митного законодавства; Управління запасами та облік товарів на складах.
Контроль за доставленням товарів	Моніторинг руху товарів у режимі реального часу; Забезпечення своєчасного доставляння товарів до кінцевого пункту призначення; Вирішення питань, пов’язаних з пошкодженням або втратою товарів під час перевезення
Консультаційні функції	

Консультування з митного законодавства	Надання консультацій щодо вимог та змін у митному законодавстві; Оцінювання впливу змін у законодавстві на діяльність клієнтів; Розроблення стратегій відповідності митним вимогам
Навчання персоналу	Проведення тренінгів та семінарів для співробітників компаній-клієнтів; Підвищення кваліфікації в питаннях митного оформлення та логістики
Оцінювання ризиків	Аналіз ризиків, пов'язаних з митним оформленням товарів; Розроблення заходів для мінімізації митних ризиків; Впровадження систем управління ризиками у діяльність клієнтів.
Аналітичні функції	
Аналіз митних процедур та практик	Оцінювання ефективності наявних митних процедур; Виявлення можливостей для оптимізації митних процесів; Розроблення рекомендацій для покращення митних процедур.
Моніторинг та звітність	Моніторинг змін у митному законодавстві та їх впливу на діяльність клієнтів; Підготовка аналітичних звітів про митні операції та результати їх виконання; Проведення досліджень ринку та аналіз конкурентного середовища.

Джерело: складено автором на основі: [1-8]

У рамках системи митного посередництва в національній практиці надання митних послуг функціонують такі інститути, як митні брокери, митні склади, склади тимчасового зберігання, магазини безмитної торгівлі, вільні митні зони, вантажні митні комплекси, митні перевізники та інші (рис. 1.1). Їхня діяльність доповнює державні митні послуги та здійснюється на основі підприємницької діяльності з метою отримання прибутку.

Рис. 1.1. Склад професійних учасників системи митного посередництва в Україні

Працівники компанії «Cargo Support» зазначають, що митно-брокерські послуги є ключовим етапом міжнародної торгівлі, де митний брокер виступає посередником між клієнтом і митними органами. Його основне завдання – оформлення товарів від імені замовника, забезпечення правильності документів і дотримання митних процедур. Для легальної діяльності брокер має мати ліцензію Держмитслужби України. Мета брокера – швидке, безпечне та законне оформлення вантажів, мінімізація адміністративних труднощів і сприяння розвитку зовнішньоекономічної діяльності [10].

У фаховій літературі під митними послугами розуміють «діяльність митних органів, митних установ та організації, а також суб'єктів господарювання, що спрямована на задоволення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів, що переміщують через митний кордон товари, предмети, транспортні засоби» [14, с. 101]. Митно-брокерські послуги стали популярними, навіть для досвідчених підприємств, оскільки складно врахувати всі аспекти митного законодавства. Митний брокер – офіційний посередник, який займається оформленням товарів та транспортних засобів. Хоча основні завдання брокерів залишаються незмінними, їх роль змінилася через трансформацію нормативно-правової бази, виклики, пов'язані з електронним митним середовищем, пандемією та війною [15, с. 296].

К. А. Возняковська та Д. А. Біленець зазначають, що працівники митно-брокерських компаній мають високу кваліфікацію, що дозволяє ефективно полегшити процес митного оформлення, уникати проблем та фінансових втрат. Вони володіють значним досвідом і знаннями, що економить час і ресурси клієнтів. Метою митного брокера є ефективне та оперативне митне декларування вантажів при перетині митного кордону України. [13, с. 226].

Митним брокером є підприємство, яке є резидентом України, тобто юридичною особою, що має місцезнаходження в Україні та здійснює свою діяльність на її території. Таке підприємство перебуває на обліку в митних органах відповідно до вимог статті 455 Митного кодексу України [8]. Для того

щоб підприємство могло здійснювати діяльність як митний брокер, воно повинно бути включено до спеціального реєстру митних брокерів, що ведеться митними органами. Це є обов'язковою умовою для законного здійснення митної діяльності, яка включає, зокрема, допомогу в оформленні документів, декларуванні товарів і транспортних засобів, що перетинають митний кордон [11].

Митний брокер може обмежити свою діяльність, спеціалізуючись на певних категоріях товарів, митних режимах або митних органах. Наприклад, він може працювати тільки з конкретними видами товарів або з певними митними режимами (імпорт, експорт). Також брокер може вибирати, з якими митними органами працювати, обмежуючи свою діяльність за територіальним чи рівнем митниці [11].

Відносини митного брокера з особою, яку він представляє, регулюються відповідним договором, відповідно до частини першої статті 417 Митного кодексу України [8]. Це означає, що митний брокер та його клієнт (особа, яку він представляє) повинні укласти угоду, яка визначатиме обов'язки сторін, умови надання послуг та відповідальність. Договір укладається безпосередньо між митним брокером і декларантом або уповноваженою особою декларанта, якщо така особа призначена для представництва інтересів в митних органах. Декларантом може бути як фізична, так і юридична особа, яка здійснює митне оформлення товарів або транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України [11].

Так, митний брокер надає широкий спектр послуг, основними з яких є:

Митне оформлення товарів. Це включає підготовку і подачу митної декларації, оформлення відповідних митних документів (сертифікатів, ліцензій, дозвільних документів), а також виконання митних процедур, що включають перевірку товарів на відповідність заявленим характеристикам. Митний брокер допомагає в коректному заповненні всіх документів, необхідних для проходження митного контролю, що забезпечує безперешкодне переміщення вантажу через кордон;

Консультування з питань митного законодавства та митних процедур. Митний брокер надає рекомендації щодо того, як правильно організувати процес митного оформлення товарів, а також консультує з питань змін у митних правилах, митних ставок, квот, обмежень та інших аспектів, які можуть вплинути на зовнішньоекономічну діяльність клієнта. Він також може проводити аналіз специфіки товару для вибору оптимальних митних режимів;

Митна оцінка та класифікація товарів. Митний брокер допомагає визначити правильну митну вартість товару, яка є основою для обчислення митних платежів. Оцінка товару здійснюється на підставі його вартості, країни походження, умов поставки та інших факторів. Брокер також займається класифікацією товарів відповідно до міжнародних митних тарифів, що забезпечує точне визначення митної ставки для кожного конкретного товару;

Платежі та митні збори. Митний брокер бере на себе функцію організації сплати митних платежів, що включає в себе митні збори, податки та інші платежі, що належать до митного оформлення товарів. Він розраховує точну суму митних платежів, перевіряє правильність їх нарахування та забезпечує своєчасну сплату всіх необхідних сум;

Супровід товарів під час митного контролю. Митний брокер може здійснювати фізичний супровід товарів під час проходження митного контролю, що включає в себе організацію транспортування, митну перевірку та безпосередню комунікацію з митними органами для вирішення можливих питань чи затримок;

Підготовка документації для зовнішньоекономічної діяльності. Митний брокер займається підготовкою та перевіркою зовнішньоекономічних договорів, контрактів, інвойсів, транспортних та інших супутніх документів, які необхідні для правильного оформлення митних процедур. Він забезпечує, щоб усі документи відповідали вимогам митного законодавства і міжнародних стандартів;

Пошук оптимальних митних рішень. Митний брокер може запропонувати клієнту варіанти оптимізації митних процедур,

використовуючи різні митні режими, такі як тимчасове ввезення, митний склад, а також методи зниження митних платежів, зокрема через застосування пільг або преференцій;

Вирішення митних спорів. У разі виникнення спірних ситуацій з митними органами, митний брокер може виступати в ролі представника клієнта для вирішення цих суперечок, зокрема через подання апеляцій або звернень до митних органів, а також сприяння у врегулюванні ситуацій, що можуть призвести до штрафів чи затримок товарів.

Загалом, митний брокер є незамінним помічником у міжнародній торгівлі, що сприяє скороченню адміністративних бар'єрів, мінімізації фінансових витрат на митні процедури та підвищенню ефективності ведення бізнесу на міжнародних ринках. Він гарантує, що всі етапи митного оформлення товарів здійснюються відповідно до законодавства, без порушень та затримок.

Отже, митний брокер є ключовим елементом міжнародної торгівлі, посередником між підприємствами та митними органами. Він надає всебічну підтримку, від консультацій до повного супроводження митних процедур, що дозволяє знизити ризики та витрати для компаній. Послуги брокера включають митне оформлення, оцінку товарів, супровід на митниці та сплату митних платежів, що допомагає оптимізувати бізнес-процеси та уникнути штрафів і затримок. Завдяки професіоналізму брокера компанії можуть зосередитись на розвитку бізнесу, а не на митних питаннях.

1.2. Особливості взаємодії підприємства з митними брокерами

З огляду на глобалізацію та розвиток міжнародної торгівлі, ефективне митне регулювання стає важливим для безперешкодного переміщення товарів через кордони. Митний брокер відіграє ключову роль у супроводі зовнішньоекономічної діяльності, підготовці документації та забезпеченні відповідності митному законодавству. В умовах оновлення нормативної бази та цифровізації процедур підприємства все частіше звертаються до брокерів для мінімізації ризиків і оптимізації процесів торгівлі. Взаємодія з митними брокерами стає важливою частиною стратегії компанії.

Зростання залежності економіки від імпорту та лібералізація зовнішньої торгівлі сприяли розвитку митно-брокерської сфери в Україні як важливої частини імпортної інфраструктури. Євроінтеграція та зміни в законодавстві щодо ввезення транспорту збільшили попит на послуги митних брокерів серед фізичних осіб та бізнесу, що сприяло розширенню ринку. Це призвело до зростання конкуренції, покращення якості послуг і зниження їх вартості. Однак, з негативного боку, фіксуються порушення митного законодавства, що вимагає вдосконалення державного контролю за діяльністю брокерів [13, с. 225].

Держава має важливу роль у запобіганні негативним проявам монополій і захисті стратегічних сфер, внутрішнього ринку та національних інтересів. Вона не перешкоджає розвитку ринку, а підтримує його стабільність і ефективність, використовуючи відповідні інструменти. Однак, як відсутність регулювання, так і надмірне втручання можуть призвести до серйозних негативних наслідків [13, с. 226].

Державна реєстрація суб’єктів господарювання впливає на розвиток підприємництва, оскільки спрощення цієї процедури прискорює старт та зростання підприємств. Раніше в Україні реєстрацію здійснювали понад

півтора десятка органів, що спричиняло низьку професійну підготовку посадовців, високу плинність кадрів і помилки під час реєстрації [13, с. 226].

Ефективність зовнішньоекономічної діяльності українських підприємств залежить від якості митного обслуговування. У контексті Угоди про асоціацію з ЄС важливо привести митне законодавство у відповідність до європейських норм, спрощуючи митні процедури. Для цього потрібна висока кваліфікація митних брокерів і злагоджена взаємодія між ними, митними органами та підприємствами, що сприяє швидкому та безперешкодному проходженню митних процедур [19, с. 29].

Взаємодія підприємства з митними органами охоплює два ключові етапи митного контролю: перед перетином товаром державного кордону України та після нього. На першому етапі відбувається попереднє інформування митниці про заплановане ввезення продукції, у разі потреби – розрахунок і сплата митних зборів, а також участь у митному контролі безпосередньо на кордоні. Другий етап включає консультування, подання митної декларації, участь у переговорах і робочих зустрічах, що спрямовані на прискорення процесу митного оформлення та належне виконання умов зовнішньоекономічного контракту [18, с. 104].

У 2024 році в Україні актуальним завданням для фахівців з митного оформлення стало коректне визначення товарної класифікації відповідно до УКТЗЕД. Часто митні органи не погоджуються з кодами, зазначеними декларантами, що призводить до зміни митної ставки та збільшення митних платежів. У результаті в 2024 році державний бюджет отримав 591,7 млрд гривень завдяки митним платежам з імпорту товарів, що складають понад 99% від усіх надходжень через митні органи. Протягом січня-листопада 2024 року виявлено 8 748 порушень митних правил на суму 17,8 млрд гривень, що вдвічі перевищує показники 2023 року, що свідчить про посилення контролю та ефективніші перевірки. У 2023 році було направлено понад 20 запитів на перевірку правильності класифікації товарів, що призвело до додаткових нарахувань на суму 17,4 млн гривень [20].

Процедура переміщення товарів через митний кордон України також має свої особливості. Зокрема, відповідно ст. 194 Митного кодексу України, «у разі ввезення товарів на митну територію України декларант або уповноважена ним особа попередньо повідомляють митний орган, у зоні діяльності якого товари будуть пред'явлені для митного оформлення, про намір ввезти ці товари» [8]. Запровадження системи попереднього інформування стало важливим етапом у вдосконаленні митних процедур, оскільки спрямоване на оптимізацію митного контролю, зменшення часу оформлення товарів і транспортних засобів на кордоні, а також на зниження ймовірності порушень митного законодавства [18, с. 106].

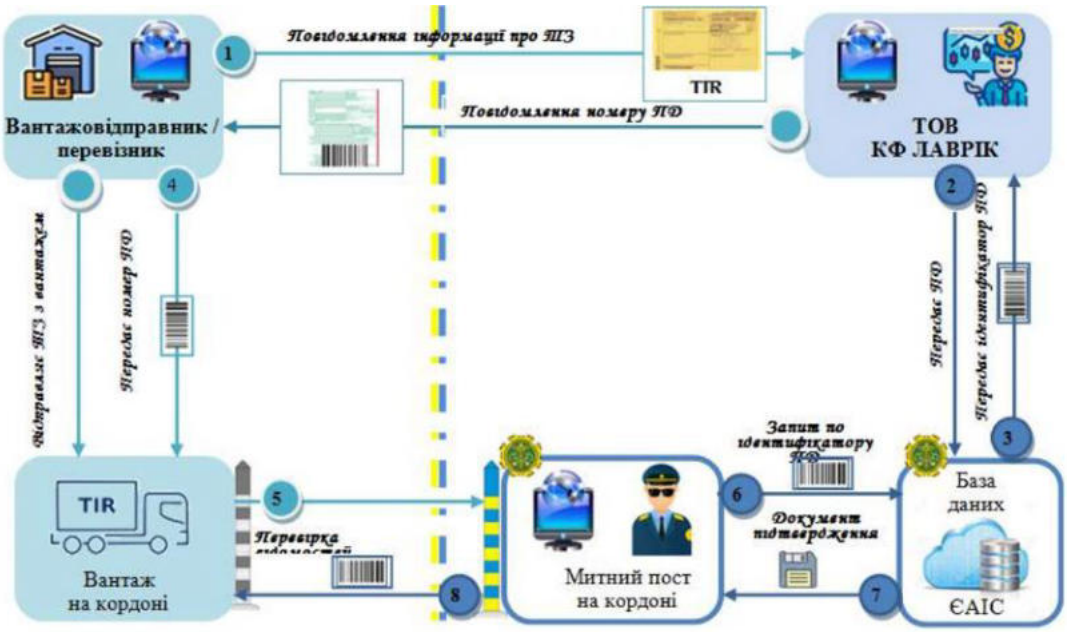

Рис. 1.2. Алгоритм процесу попереднього інформування для товарів, що ввозяться автомобільним транспортом на прикладі ТОВ «КФ «ЛАВРІК»

Джерело: [18]

Технологія віддаленого випуску митних процедур передбачає взаємодію трьох основних сторін: імпортера або вантажовідправника, агента з митного оформлення та уповноваженого представника митниці. У разі потреби в проведенні фактичного митного контролю, внутрішній митний орган відправляє зовнішньому митному органу електронне повідомлення, яке містить деталі щодо необхідності відбору проб і зразків. Якщо застосовуються

методи митного контролю, такі як митний огляд або відбір зразків, внутрішній митний орган інформує декларанта через авторизоване повідомлення, яке він зобов'язаний підтвердити. Після підтвердження повідомлення, агент з митного оформлення, наприклад, представник ТОВ «КФ «ЛАВРІК», виїжджає на митний пост для участі в митному огляді і здійснює необхідні процедури. Цей процес сприяє зменшенню часу на оформлення вантажів та зручності для учасників зовнішньоекономічної діяльності [18, с. 107].

Процес митного огляду та оформлення Акта митного огляду здійснюється відповідно до вимог митного законодавства. Після завершення огляду декларант отримує офіційний акт, який підтверджує факт виконання процедури. Взаємодія між учасниками процесу також передбачає електронний обмін повідомленнями, зокрема щодо запитів митних органів для уточнення чи підтвердження інформації, зазначеної в електронних деклараціях. На етапі виконання митних операцій, якщо система управління ризиками виявляє ознаки можливих порушень у митній вартості товарів або недостатність підтвердження наданої інформації, митні органи можуть ініціювати додаткову перевірку [18, с. 107].

Наступним кроком митний орган направляє електронний запит на надання додаткових документів і відомостей, таких як прайси, аркуші пакування, паспорти виробників та інші документи, а також пояснення щодо факторів, які могли вплинути на ціну товару. Після цього визначається метод для розрахунку митної вартості товару, а також ухвалюється рішення про можливе коригування вартості в залежності від умов поставки. Відповідно до ст. 63 МКУ, митні органи мають право запросити комерційні, бухгалтерські документи, сертифікат про походження товару та інші документи, зокрема письмові пояснення, для підтвердження достовірності та повноти перевірених відомостей. У разі отримання такого запиту від митного органу, агенти з митного оформлення ТОВ «КФ «ЛАВРІК» готують відповідні документи згідно з переліком, якщо вони є в наявності. Після цього декларант надсилає

підготовлені документи до митного органу в установленому порядку [18, с. 108].

Так, можна стверджувати, що сучасні митні брокери дійсно орієнтовані на надання комплексного спектра послуг своїм клієнтам. Вони займаються не лише митним оформленням та консультаціями з митного законодавства, а й координують міжнародні перевезення, обробляють вантажі на спеціалізованих комплексах, а також організовують зберігання товарів на митних складах. Такий підхід дозволяє знизити адміністративне навантаження на підприємства та забезпечити своєчасне виконання всіх митних процедур [18, с. 108].

Слід відзначити, що взаємодія між підприємством і митним брокером може здійснюватися в різних формах, залежно від потреб бізнесу, обсягів зовнішньоекономічної діяльності та специфіки товарів, що переміщуються через митний кордон. Найпоширенішою формою є договірне співробітництво на основі разових або постійних контрактів. У такому випадку підприємство укладає з брокером цивільно-правовий договір, у якому визначаються обсяг послуг, строки виконання, вартість, а також відповідальність сторін. Ця форма зручна для підприємств, які мають нерегулярні поставки або працюють з обмеженим асортиментом товарів. Разові договори дозволяють уникнути довгострокових зобов’язань, а при цьому – забезпечити якісне оформлення кожної партії вантажу.

Іншою формою є довгострокове партнерство або абонентське обслуговування, коли митний брокер фактично виступає зовнішнім підрозділом підприємства, яке постійно здійснює імпортно-експортні операції. Така форма взаємодії дозволяє встановити сталу співпрацю, узгодити алгоритми дій при митному оформленні, сформувати єдину інформаційну систему обміну даними та значно пришвидшити процес проходження митниці. При цьому брокер глибоко ознайомлюється з діяльністю підприємства, його товарною номенклатурою, логістичними

маршрутами, що дозволяє ефективніше захищати інтереси клієнта при можливих митних спорах або перевірках.

Також можлива інтегрована форма співпраці, коли митний брокер працює на постійній основі безпосередньо в структурі підприємства — наприклад, на умовах аутсорсингу або як штатний співробітник, прикомандирований від брокерської компанії. Це практикується великими компаніями або логістичними центрами, де обсяг митних операцій настільки великий, що потребує постійної присутності митного фахівця. У такому разі забезпечується максимальний контроль за процесами та оперативність рішень.

Ще однією формою взаємодії є електронна взаємодія через митні сервіси, коли обмін документами, підписання декларацій, відправка попередньої інформації та отримання рішень відбуваються онлайн. Це можливо завдяки впровадженню системи "Єдине вікно" та інших цифрових інструментів Державної митної служби України. У такій моделі брокер і підприємство можуть працювати віддалено, що є вигідним для компаній, які мають територіально розгалужену структуру або працюють із закордонними партнерами.

У деяких випадках митний брокер може виступати не лише як виконавець митного оформлення, а й як консультант або посередник у веденні зовнішньоекономічної діяльності. Він може надавати рекомендації щодо вибору митного режиму, підготовки контрактів, перевірки контрагентів, оптимізації податкових та митних витрат. Така форма особливо корисна для новостворених підприємств або тих, що лише виходять на міжнародні ринки.

З оглядом на вище окреслене, можемо стверджувати, що однією з головних переваг співпраці підприємства з митним брокером є значна економія часу та ресурсів. Оскільки митне оформлення потребує глибоких знань законодавства, уважного ставлення до заповнення документів та постійного відстеження змін у нормативно-правовій базі, залучення спеціаліста дозволяє уникнути помилок, затримок і штрафів. Митний брокер

володіє необхідною кваліфікацією та досвідом, завдяки чому може швидко та правильно класифікувати товари за кодами УКТ ЗЕД, розрахувати митні платежі, підготувати документи й своєчасно подати їх до митного органу. Це особливо важливо для підприємств, що регулярно здійснюють імпорт або експорт, оскільки швидке оформлення вантажів знижує витрати на логістику, зберігання та простій товару.

Ще однією важливою перевагою є зменшення ризиків, пов'язаних із порушенням митного законодавства. Оскільки митне регулювання в Україні постійно змінюється, підприємствам складно встигати адаптуватися до нововведень, особливо якщо вони не мають власного митного фахівця. Митний брокер постійно слідкує за актуальністю законодавства і оперативно враховує зміни при здійсненні оформлення. Таким чином, підприємство отримує не лише технічну допомогу, а й професійне консультування з приводу митного регулювання та найвигідніших варіантів оформлення вантажів.

Крім того, важливою перевагою є прозорість і гнучкість співпраці. У рамках договору брокер чітко виконує визначені обов'язки, а підприємство може контролювати хід митного оформлення без необхідності особисто брати участь у всіх процедурах. Це особливо актуально для малого та середнього бізнесу, де немає змоги створювати окремі відділи зовнішньоекономічної діяльності. До того ж, брокер може працювати з різними митними режимами (імпорт, експорт, тимчасове ввезення, транзит тощо), що забезпечує підприємству більшу свободу у виборі стратегій ведення зовнішньоекономічної діяльності.

Не менш важливо, що співпраця з митним брокером дозволяє скоротити витрати, пов'язані з навчанням персоналу, оформленням ліцензій та допусків до митниці. Також підприємству не потрібно постійно підтримувати контакт із митними органами – цю функцію повністю бере на себе брокер, який має необхідні зв'язки, досвід взаємодії з інспекторами та розуміння внутрішньої логіки митних процедур. Це дозволяє уникнути бюрократичних ускладнень і

прискорити рух товару через митницю. Основні функції митних брокерів включають:

1) інформаційна – збирання та надання інформації про митні правила, тарифи, обмеження, вимоги до упаковки та декларування;

2) стимулююча – сприяння розвитку зовнішньоекономічної діяльності та міжнародної торгівлі;

3) комунікативна – встановлення ефективної взаємодії з клієнтами та державними органами;

4) організаційна – оптимізація виробничих процесів, навчання персоналу та контроль діяльності підрозділів;

5) експертна – надання спеціалізованої допомоги з митного контролю та ризиків;

6) контрольна – забезпечення відповідності митному законодавству, перевірка документів та сприяння митному контролю;

7) гарантійна – надання гарантії для забезпечення сплати митних боргів;

8) представницька – захист інтересів клієнтів у відносинах з митними органами;

9) ризикова – потенційні негативні наслідки через помилки чи зміни в законодавстві;

10) інноваційна – використання новітніх технологій для покращення митних процедур [21, с. 71-73].

Приймаючи до уваги той факт, що митна брокерська діяльність є особливим видом посередницької підприємницької діяльності, то на суб’єктів, які її здійснюють, поширюються принципи, закріплені ст. 44 ГК України, які є спеціальними відносно принципів господарювання, що передбачені ст. 6 ГК України і поширюються виключно на тих суб’єктів господарювання, які здійснюють господарську діяльність з метою отримання прибутку (спеціальні) [22].

За словами Ю. І. Грудзевича, підприємницька діяльність має відбуватися за сприятливих умов, які можна поділити на кілька груп:

економічні передумови – перехід до ринкової економіки, роздержавлення, приватизація, демонополізація, створення полісуб'єктних організацій та свобода підприємництва; політичні передумови – демократизація, стабільність, сприятлива податкова, кредитна та митна політика, захист приватної та інтелектуальної власності; соціально-психологічні передумови – формування позитивного психологічного клімату в суспільстві, подолання негативного ставлення до підприємництва; правові умови – прийняття законів та підзаконних актів, що забезпечують легітимність та правову захищеність підприємництва [23, с. 11].

Розглядаючи принципи посередницької діяльності на споживчому ринку України, Н. І. Трішкіна зазначає, що посередники, як учасники незалежного і специфічного бізнесу, здійснюють свою діяльність, орієнтуючись на такі принципи:

1) рівноправність сторін, що означає партнерські відносини між посередником, виробниками і споживачами, де кожна сторона має рівні можливості для вибору контрагентів та несе однакову відповідальність за порушення умов договору;

2) підприємливість, що включає бізнесову кмітливість, прагнення до реалізації потенціалу та винахідливість у вирішенні конкретних завдань;

3) оперативність, що передбачає швидкість, динамічність і своєчасність виконання завдань у процесі постачання та збуту;

4) обслуговування контрагентів, тобто надання комплексних послуг, орієнтуючись на їхні потреби;

5) економічна зацікавленість, що спонукає суб'єктів господарювання до організації ефективних каналів розподілу;

6) комерційні засади діяльності, що полягають у діловій активності з метою отримання достатнього прибутку для посередника;

7) договірні принципи взаємовідносин із контрагентами [25, с. 253].

Отже, ефективна взаємодія підприємства з митними брокерами є ключовим чинником успішної зовнішньоекономічної діяльності. Митні

брокери не лише полегшують проходження митних процедур, а й мінімізують ризики, пов’язані з порушенням митного законодавства, затримками у доставці товарів, а також зайвими витратами. Залучення професійного брокера дозволяє підприємству зосередитися на своїй основній діяльності, водночас гарантуючи правову коректність і оперативність оформлення товарів при перетині кордону.

1.3. Організаційно-правове регулювання умов здійснення митної брокерської діяльності

Митна брокерська діяльність є невід'ємною складовою сучасного зовнішньоекономічного обігу, оскільки забезпечує ефективне, кваліфіковане та своєчасне оформлення товарів під час їх переміщення через митний кордон. У процесі глобалізації та інтеграції України до світової економіки питання організаційно-правового регулювання цієї сфери набуває особливої актуальності. Митні брокери виконують роль посередників між суб’єктами зовнішньоекономічної діяльності та митними органами, сприяючи дотриманню вимог чинного законодавства та оптимізації логістичних процесів.

Дослідження Реєстру митних брокерів (далі — Реєстр), який формується Державною митною службою відповідно до Наказу [37], свідчить про наявність у ньому інформації щодо фізичних осіб-підприємців. Це, у свою чергу, вказує на те, що такі особи провадять митну брокерську діяльність без належних правових підстав. На наш погляд, така розбіжність між чинними правовими нормами має бути вирішена на користь Митного кодексу України як нормативно-правового акту з вищою юридичною силою. Такий підхід ґрунтується не лише на положеннях правової доктрини, але й на вимогах чинного законодавства. Зокрема, відповідно до частини третьої статті 66 Закону України «Про правотворчу діяльність» [38], у випадку наявності колізії

між нормативно-правовими актами різної юридичної сили, перевага в застосуванні надається акту з вищою юридичною силою.

Інформація з Реєстру митних брокерів свідчить, що більшість суб'єктів цієї діяльності обрали форму товариства з обмеженою відповідальністю (далі – ТОВ). Законодавство не накладає обмежень на організаційно-правові форми митних брокерів, що відрізняє їх від інших ринків, де є чіткі вимоги щодо таких форм. Аналіз регулювання посередників на ринках, як страховий чи фондовий, також показує відсутність спеціальних вимог. Вибір організаційно-правової форми діяльності є частиною економічних прав, гарантованих Конституцією України [39, с. 71].

Ключовим нормативно-правовим актом, що регулює питання створення, діяльності та припинення товариств з обмеженою відповідальністю, є Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» (далі – Закон про ТОВ та ТДВ) [40]. Водночас слід зауважити, що у зазначеному Законі відсутнє визначення самого поняття ТОВ. На думку науковців [41, с. 5], така позиція законодавця пояснюється прагненням уникнути надмірного навантаження визначення шляхом переліку всіх характерних ознак товариства, оскільки ці ознаки вже відображені у змісті положень закону через особливості правового регулювання. Однак такий підхід суперечить усталеним нормам законодавчої техніки, яка передбачає, що поняття повинні бути чітко сформульовані для забезпечення цілісного термінологічного апарату. При цьому не обов'язково перераховувати всі риси явища – достатньо окреслити ключові. Наявність чіткого визначення термінів у законодавстві необхідна для забезпечення єдиного тлумачення та правозастосування, а також для формування послідовної судової практики, яка виключає неоднозначність у трактуванні однакових термінів [42, с. 68].

Згідно з частиною 3 статті 80 Господарського кодексу України [22], товариство з обмеженою відповідальністю є видом господарського товариства, статутний капітал якого поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами. Таке товариство відповідає за свої

зобов’язання виключно власним майном, а його учасники, за умови повної сплати своїх вкладів, несуть ризик збитків, пов’язаних із діяльністю товариства, лише в межах цих вкладів. Застосування ознак, притаманних господарським товариствам (зокрема ТОВ), які сформульовані в теорії господарського права [43, с. 122], до митних брокерів дає змогу виділити особливості їх правового статусу. Зокрема:

1) митного брокера можна віднести до юридичної особи як корпоративного, так і унітарного типу. Унітарна юридична особа створюється одним засновником, який формує капітал, розробляє статут, керує діяльністю та вирішує питання припинення підприємства. Корпоративний тип створюється кількома засновниками і функціонує на основі спільного управління, де учасники об'єднують майно та діяльність, беруть участь у розподілі доходів та ризиків через корпоративні права [39, с. 72].

Такий дихотомічний підхід до визначення порядку особливостей управління митним брокером і, відповідно, поділом на два типи, обґрунтовується нормами ЦК України, Закону про ТОВ та ТДВ та Закону України «Про господарські товариства» від 19 вересня 1991 року № 1576-XII (далі – Закон про ГТ) [44].

Згідно з частиною 4 статті 3 Закону України «Про господарські товариства», господарське товариство (крім повного та командитного) може бути створене однією особою, яка є єдиним учасником. Цей принцип також підтверджується частиною 2 статті 83 Цивільного кодексу України, де зазначається, що товариство може бути створене однією особою, якщо це не суперечить законодавству. Частина 2 статті 114 Цивільного кодексу також дозволяє створення господарських товариств однією особою (окрім повного та командитного). Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» не містить прямої норми, але частина 2 статті 10 допускає створення ТОВ одним учасником, якщо кілька осіб не укладають письмовий договір. Таким чином, митний брокер може бути заснований як однією особою, так і кількома учасниками, включаючи іноземців та іноземні

юридичні особи, за винятком випадків, передбачених законодавством України [39, с. 72].

Під час створення митного брокера необхідно враховувати, що повномасштабне військове вторгнення рф у 2022 році стало поштовхом до істотних змін у національному законодавстві, зокрема у напрямі забезпечення прозорості ведення бізнесу. Це, зокрема, відобразилось у посиленні вимог щодо розкриття інформації про кінцевого бенефіціарного власника (далі – КБВ). Відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», КБВ юридичної особи вважається фізична особа, яка має вирішальний вплив на її діяльність, у тому числі через ланцюг володіння або контролю [45].

Постановою Кабінету Міністрів України № 187 від 3 березня 2022 року «Про забезпечення захисту національних інтересів за майбутніми позовами держави Україна у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації» (далі – Постанова № 187) [46] українські компанії, які мають російських бенефіціарів, були визнані такими, що пов'язані з державою-агресором. До таких суб'єктів належать юридичні особи, у яких кінцевим бенефіціарним власником (далі – КБВ) з часткою участі 10% і більше є громадянин рф, юридична особа рф або сама рф. Також до переліку таких осіб віднесено громадян рф і російські юридичні особи. Постанова № 187 вводить низку обмежень для українських компаній, бенефіціарами яких є резиденти рф. Зокрема, забороняється виконання грошових та інших зобов'язань на їхню користь (у тому числі примусове виконання), а також будь-яке відчуження нерухомості, цінних паперів, корпоративних прав, транспортних засобів, суден та іншого майна, за винятком безоплатної передачі державі Україна. Так, хоча чинне законодавство прямо не забороняє громадянам рф виступати засновниками митного брокера, у випадку, коли вони є КБВ, запроваджуються обмеження щодо окремих видів операцій [39, с. 72].

2) наявність статусу юридичної особи, який митний брокер набуває з моменту державної реєстрації. Порядок державної реєстрація митного брокера відбувається за загальною процедурою, в порядку, передбаченому Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» від 15 травня 2003 року № 755-IV (далі – Закон про державну реєстрацію) [47].

Згідно з пунктом 3 статті 1 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань», державна реєстрація підтверджує факт створення або припинення юридичної особи чи громадського формування без статусу юридичної особи. Вона включає реєстрацію громадських об'єднань, політичних партій, професійних спілок, а також реєстрацію фізичних осіб як підприємців та внесення змін до Єдиного державного реєстру. Стаття 89 Цивільного кодексу України доповнює цей процес, вимагаючи внесення відомостей про організаційно-правову форму, назву, місцезнаходження, органи управління, філії, цілі діяльності та інші дані до реєстру. Стаття 9 Закону визначає, що в реєстр вносяться також відомості про засновників, обсяг статутного капіталу та розміри часток учасників, за винятком випадків, коли йдеться про ТОВ, частки якого обліковуються окремо [39, с. 73].

Згідно зі статтею 6 Закону про державну реєстрацію, державним реєстратором може бути громадянин України, який має вищу освіту, відповідає кваліфікаційним вимогам, визначеним Міністерством юстиції України, і перебуває в трудових відносинах з суб'єктом державної реєстрації (окрім нотаріусів), а також нотаріус. Відповідно до Наказу Міністерства юстиції України від 18 листопада 2016 року № 3268/5 «Про затвердження форм заяв у сфері державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» [48], Закону України «Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг» від 15 липня 2021 року № 1689-IX [49], Постанови Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2022 року № 868 «Про затвердження Порядку надання електронних публічних

послуг в автоматичному режимі» [50] та Постанови Кабінету Міністрів України від 6 березня 2022 року № 209 «Деякі питання державної реєстрації в умовах воєнного стану та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року № 164» [51], з 24 серпня 2022 року митний брокер в організаційно-правовій формі ТОВ може бути зареєстрований у спрощеному порядку через веб-портал «Дія» на основі модельного статуту, форма якого затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 27 березня 2019 року № 367 «Деякі питання дерегуляції господарської діяльності» [52]. Для реєстрації митного брокера за цією процедурою потрібно: 1) мати кваліфікований електронний підпис (КЕП); 2) зареєструватися або авторизуватися на порталі www.diia.gov.ua в електронному кабінеті; 3) заповнити онлайн-форму для отримання послуги та вибрати необхідні опції модельного статуту або редакцію статуту за замовчуванням. Після виконання цих кроків система автоматично сформує та надішле на реєстрацію: заяву, статут, протокол зборів засновників або рішення одноособового засновника і документ про структуру власності митного брокера в організаційно-правовій формі ТОВ [39, с. 73].

Згідно з нормативно-правовими актами, митний брокер буде автоматично зареєстрований, якщо: всі засновники – фізичні особи-громадяни України; керівник і довірена особа не мають обмежень щодо діяльності; унікальний номер запису в реєстрі (УНЗР) зазначено в ID-картці або біометричному паспорті; назва ТОВ не містить заборонених слів. У такому випадку реєстрація відбудеться автоматично, і заявник отримає підтвердження протягом 10 хвилин. Якщо хоча б одна умова не виконана, реєстрація здійснюється через державного реєстратора в онлайн-форматі протягом 1 робочого дня. Інформація про вибрану систему оподаткування автоматично надається до податкового органу. Документи підписуються за допомогою КЕП або «Дія.Підпису». Статус заяви можна відстежити в електронному кабінеті, де також будуть надіслані повідомлення про успішну реєстрацію або відмову. Після реєстрації відповідний запис вноситься до

Єдиного державного реєстру, а виписку можна отримати через електронний кабінет. Інформація про облік платника податків з’являється в Кабінеті платника податків [39, с. 73].

Зазначимо кілька важливих умов щодо державної реєстрації митного брокера через веб-портал «Дія»: митний брокер може відкривати рахунок у будь-якому банку, і інструкції з цього питання нададуться у листі після реєстрації ТОВ; наявність печатки є правом, а не обов'язком митного брокера; якщо кілька засновників ТОВ, перший підписує заяву, після чого генерується посилання, яке надсилається іншим засновникам. Реєстрація відбудеться після підписання заяви всіма засновниками. Засновниками можуть бути і юридичні особи, у тому числі інші ТОВ. Якщо засновник — юридична особа, рішення підписує її керівник, а реєстрація здійснюється за участі державного реєстратора онлайн протягом одного робочого дня. Переваги реєстрації через веб-портал «Дія» включають: скорочення часу на отримання послуги та реєстрацію без необхідності звертатися до державних органів; можливість вибору редакції модельного статуту; усунення суб’єктивного фактора, що знижує кількість відмов; усунення корупційних ризиків; зменшення фізичного навантаження на суб'єкти, що надають адміністративні послуги, і заявників, які раніше витрачали час і зусилля на реєстрацію з фізичною присутністю [39, с. 74].

3) основний правовий титул майна митного брокера – право власності, джерелами формування якого є: вклади засновників та учасників ТОВ; отримані доходи; майно, набуте на підставі договорів та інших правочинів, не заборонених законом.

Аналіз нормативно-правових актів та спеціальної літератури свідчить, що правовий режим майна визначається лише законами України (п. 7 ч. 1 ст. 92 Конституції України). Правовий режим майна суб’єктів господарювання регулюється Господарським кодексом України та іншими законами з урахуванням видів майна, зазначених у ст. 139 Кодексу. Він включає як статичні (типи і структура майна, його правовий титул), так і динамічні

(правовідносини щодо придбання, володіння, використання, вибуття майна, стягнення на нього, а також розпорядження майном органами або кредиторами) елементи, які встановлюються законодавством і власником майна або уповноваженим органом через індивідуальні правові акти чи договори [53, с. 7].

Згідно з ч. 1 ст. 134 ГК України, суб'єкт господарювання, який здійснює діяльність на основі права власності, має право самостійно або разом з іншими суб'єктами володіти, користуватися і розпоряджатися своїм майном. Це включає право передавати майно іншим суб'єктам на праві власності, господарського відання або оперативного управління, а також за іншими формами правового режиму, визначеними Кодексом. За ст. 84 ЦК України, товариства, що займаються підприємницькою діяльністю з метою отримання прибутку та його подальшого розподілу серед учасників, є підприємницькими. Одним із таких типів є господарські товариства, зокрема ТОВ, які мають ознаки майнової відокремленості, самостійної відповідальності за зобов'язання та здатність брати участь у господарському обороті від власного імені. Це визначає правовий режим їх майна і встановлює межі майнової відокремленості та відповідальності за зобов'язання [54, с. 145]. Митний брокер має бути забезпечений достатніми ресурсами для самостійного ведення підприємницької діяльності, що включає ефективне функціонування на ринку митних брокерських послуг. Для цього митний брокер повинен мати доступ до достатніх ресурсів, зокрема фінансових і матеріальних та нематеріальних активів, що забезпечують тривалу діяльність у цій сфері [39, с. 74].

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МИТНОГО БРОКЕРА

2.1.Характеристика та види діяльності митного брокера

Митний брокер здійснює посередницьку діяльність відповідно до прийнятих норм українського Податкового Кодексу та ліцензійних умов, затверджених спеціальним уповноваженим органом з питань ліцензування. Ліцензування діяльності митних брокерів здійснюється на основі Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» [16]. Митний брокер здійснює свої повноваження у межах, визначених договором та дорученням від декларанта (клієнта, інтереси якого він представляє), з метою виконання операцій, пов'язаних з поданням митному органу товарів або транспортних засобів на перевірку та передачі відповідних документів для їх митного оформлення. Він має право здійснювати декларування вантажів і транспортних засобів у будь-якому митному органі України. При цьому брокер виконує всі передбачені обов'язки та несе відповідальність згідно з чинним законодавством України.

Інформація, отримана митним брокером від клієнта, може використовуватись лише для митних процедур. За розголошення конфіденційної або комерційної інформації брокер несе відповідальність згідно із законодавством України. Порушення вимог щодо збереження такої інформації тягне за собою юридичні наслідки. Також митний брокер зобов'язаний мати у штаті не менше двох фахівців з митного декларування [13, с. 226].

Митний брокер може здійснювати не лише митні операції, але й супровідні дії, такі як сертифікація, отримання погоджень та платежі. Він виконує ці дії від імені клієнта, маючи ті ж права, що й замовник (декларант) [17, с. 27].

Діяльність митних брокерів є ключовою у митному декларуванні товарів, особливо в умовах постійних змін у митному та податковому законодавстві. Це важливо для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, які мають труднощі оперативно реагувати на такі зміни [13, с. 227].

Інститут митних посередників активно розвивається через високий попит на послуги митних брокерів. Залучення брокера дає клієнтам переваги: доступ до фахівців, оптимізацію витрат та зменшення часу на оформлення зовнішньоекономічної діяльності. Вартість послуг брокера, зазвичай визначена відсотком від вартості товару, дозволяє суттєво зекономити [15, с. 254].

Митний брокер уповноважений здійснювати митне декларування товарів і транспортних засобів на всій території України, виконуючи обов'язки відповідно до Митного кодексу. Він несе відповідальність за свої дії і забезпечує ведення реєстру брокерів. Митний брокер має ширші повноваження, ніж декларант, оскільки може надавати послуги декларування та митного оформлення різним суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності [13, с. 227].

Митний брокер зобов'язаний виконувати низку важливих функцій, «серед яких: здійснення декларування товарів перед митними органами; забезпечення сплати передбачених законодавством податків і зборів з товарів, що декларуються; безоплатне декларування гуманітарної допомоги, що надходить в Україну, відповідно до вимог законодавства; перевірка достовірності документів, необхідних для митного оформлення; за погодженням з органами доходів та зборів – проведення ідентифікаційного огляду у випадках відсутності повних даних у товаросупровідних документах; пред'явлення митним органам задекларованих товарів і транспортних засобів; подання документів, які містять усі необхідні відомості для митного контролю й оформлення; участь у процесі митного оформлення за вимогою митного органу та сприяння його посадовим особам; виконання на вимогу митного органу таких дій, як навантаження, розвантаження, визначення кількості

товару, перепакування, відкриття упаковок, приміщень чи інших місць, де можуть зберігатися товари; інформування митних органів про пошкодження упаковки, невідповідність товарів супровідним документам тощо; сприяння у проведенні державного контролю (ветеринарного, фітосанітарного та інших), якому підлягають задекларовані товари; дотримання встановлених умов і обмежень щодо розпорядження товарами, які ще не пройшли повного митного оформлення; надання за вимогою суб'єктів ЗЕД інформації про ліцензію та ліцензійні умови діяльності; ведення обліку договорів з клієнтами та надання цих договорів на вимогу органів доходів та зборів» [13, с. 227].

Відповідно до законодавства України, на митних брокерів покладається значний обсяг відповідальності, що вимагає від них високого рівня професійної підготовки, здатності швидко ухвалювати важливі рішення, а також володіння знаннями не лише в галузі митної справи, а й в економіці, бухгалтерському обліку, маркетингу та психології. У процесі своєї професійної діяльності митні брокери можуть допустити порушення митних правил, що тягне за собою адміністративну відповідальність. Порушення митних правил (далі – ПМП) класифікується як адміністративне правопорушення, що виражається у протиправній, винній (умисній або з необережності) дії чи бездіяльності, яка посягає на встановлений Митним кодексом України та іншими законами порядок переміщення товарів і транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, їх пред'явлення для митного контролю та оформлення, а також на порядок здійснення операцій з товарами, які перебувають під митним контролем або підлягають контролю з боку митних органів згідно з чинним законодавством [8].

Отже, митний брокер є невід'ємною ланкою у сфері зовнішньоекономічної діяльності, забезпечуючи професійний супровід процедур митного оформлення та правову підтримку суб'єктів господарювання. Його діяльність сприяє ефективному функціонуванню системи міжнародної торгівлі, дотриманню митних правил та зниженню

адміністративного навантаження на бізнес. Різноманітність функцій митного брокера, зокрема оформлення декларацій, надання консультацій, ведення обліку та інші послуги, свідчить про широке коло його професійної компетентності. Так, професія митного брокера має важливе значення для економіки та вимагає високого рівня знань, відповідальності й постійного вдосконалення в умовах динамічних змін законодавства.

2.2. Оцінка послуг митного брокера

Оцінка послуг митного брокера є важливим етапом у процесі міжнародної торгівлі, оскільки митний брокер виступає посередником між підприємством і митними органами. Ефективність митного посередництва є важливим фактором для забезпечення стабільного розвитку міжнародної торгівлі, економічного зростання та інтеграції країн у глобальні економічні процеси. Зі зростанням складності митних процедур, збільшенням обсягів міжнародної торгівлі та посиленням вимог до безпеки, питання вдосконалення митного посередництва набувають особливої актуальності. Однак, незважаючи на значний прогрес у галузі митних технологій і процесів, в Україні все ще існує низка невирішених проблем, що гальмують розвиток митного посередництва [3].

Основні проблеми, що потребують вирішення, включають: складність і відсутність прозорості митних процедур; недостатнє застосування інформаційно-комунікаційних технологій; слабка координація між державними органами та бізнесом; недосконаліть нормативно-правової бази. З урахуванням сучасних викликів виникає необхідність розробки та впровадження ефективних механізмів, що дозволять підвищити прозорість і передбачуваність митних процедур, зменшити корупційні ризики та сприяти цифровізації процесів.

В Україні в останні роки проведено низку реформ у митному регулюванні, які сприяли спрощенню митних процедур і зменшенню

корупційних ризиків. Впровадження системи «єдиного вікна» та «електронної митниці» покращило ефективність митних процесів, зменшивши попит на посередницькі послуги, особливо серед великих платників податків. Це призвело до зменшення кількості посередників у 2022–2025 роках, оскільки підприємства почали використовувати власних митних агентів та отримувати спеціальний статус операторів [14, с. 103–115].

Таблиця 2.1

Динаміка основних показників, що характеризують розвиток митного посередництва в Україні

Показник	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025 (поч.)	Відхилення 2025 (поч.) від 2019 (%)
Кількість митних посередників	1,20	1,15	1,10	1,08	1,05	1,03	1,02	-12,5%
Кількість митних декларацій	5,50	5,80	6,20	6,40	6,70	6,90	7,00	+21,8%
Середній час митного оформлення (години)	4,2	3,8	3,5	3,3	3,0	2,8	2,7	-28,6%
Сума митних зборів (млрд грн)	210	230	250	270	290	310	320	+38,1%
Кількість порушень митних правил	1,50	1,45	1,40	1,35	1,30	1,28	1,25	-13,3%
Кількість електронних декларацій (%)	60%	70%	80%	85%	90%	92%	93%	+50%

Джерело: складено автором на основі [20]

Протягом 2019 – початку 2025 року в Україні простежується поступовий розвиток митного посередництва, що проявляється у зміні ключових показників, які відображають ефективність роботи цієї сфери. Загалом динаміка свідчить про прагнення до цифровізації, оптимізації процедур та покращення адміністрування митних процесів. Одним із показників, який

демонструє скорочення, є кількість митних посередників. Якщо у 2019 році їхня кількість становила 1,20 тис., то на початку 2025 року вона зменшилася до 1,02 тис. Така тенденція, з одного боку, свідчить про посилення конкуренції та вихід з ринку менш ефективних суб'єктів, а з іншого – про підвищення вимог до діяльності митних посередників, зростання їхньої професіоналізації та впровадження нових стандартів.

Водночас кількість митних декларацій стабільно зростає: з 5,5 млн у 2019 році до 7,0 млн у 2025 році. Це вказує на активізацію зовнішньоекономічної діяльності та зростання обсягів переміщення товарів через митний кордон. Разом з тим, суттєво покращився ще один важливий показник – середній час митного оформлення. Якщо у 2019 році цей показник становив 4,2 години, то на початку 2025 року він знизився до 2,7 годин, що свідчить про спрощення процедур, ефективніше використання ресурсів та впровадження сучасних цифрових рішень.

Сума митних зборів зросла з 210 млрд грн у 2019 році до 320 млрд грн на початку 2025 року. Це є наслідком як розширення митної бази, так і вдосконалення системи адміністрування митних платежів. Зростання надходжень до бюджету від митних платежів є важливим свідченням ефективності митного регулювання.

Ще одним позитивним зрушенням є зменшення кількості порушень митних правил. За цей період показник знизився з 1,50 тис. до 1,28 тис., що може бути результатом вдосконалення контролю, запровадження автоматизованих систем виявлення ризиків та підвищення правосвідомості суб'єктів ЗЕД.

Особливої уваги заслуговує динаміка щодо частки електронних декларацій. Її рівень зріс з 60% у 2019 році до 93% на початку 2025 року. Це свідчить про глибоку цифрову трансформацію митної системи, що сприяє прозорості, прискоренню процедур та зменшенню людського фактору, а отже – і потенційних корупційних ризиків. Так, розвиток митного посередництва в Україні має переважно позитивний характер. Удосконалення митних

процедур, цифровізація, зростання ефективності контролю та адміністрування свідчать про поступову трансформацію системи у більш відкриту, ефективну та зручну для бізнесу.

Ефективність митного посередництва в Україні значною мірою залежить від здатності вирішити існуючі проблеми та виклики. Основні перешкоди, з якими стикаються митні посередники, потребують першочергової уваги (табл. 1.2). Оцінка існуючих методів та підходів до митного посередництва дозволяє виявити їхні сильні та слабкі сторони, а також визначити напрямки для вдосконалення. В таблиці 1.3 розглянуто основні методи та підходи, що використовуються в Україні та світі. Існуючі методи та підходи до митного посередництва в Україні демонструють певний рівень ефективності, але потребують подальшого вдосконалення. Електронне декларування та система управління ризиками значно покращили процес митного оформлення, проте їхнє впровадження повинно бути завершеним та повністю автоматизованим. Партнерство з приватним сектором і програми навчання також можуть підвищити ефективність, але потребують більшої уваги та підтримки з боку держави.

Таблиця 2.2

Проблеми та виклики, що впливають на ефективність митного посередництва в Україні

Проблеми та виклики	**Опис**	**Наслідки**
Бюрократичні перепони	Надмірна кількість документів і процедур, які митні посередники повинні заповнювати та проходити	Ускладнює процес митного оформлення, призводить до затримок та неефективного використання ресурсів. Неуніфіковані процедури призводять до затримок у 30% випадків митного оформлення
Корупція	Високий рівень корупції в митних органах створює додаткові бар'єри	Зниження прозорості та довіри до системи через вимушеність платити хабарі. Індекс сприйняття корупції в Україні становив 32/100 у 2023 році
Нестабільність законодавства спричинена зовнішніми факторами	Часті зміни в митному законодавстві та правилах	Зміни в митному законодавстві та правилах, зумовлені необхідністю посилення митної безпеки.

Недостатнє технологічне забезпечення	Відсутність належної автоматизації та цифровізації митних процедур	Ускладнює роботу митних посередників, уповільнює підвищення ефективності митного оформлення. Лише 60% митних процедур автоматизовано порівняно з понад 90% у ЄС
Низький рівень професійної підготовки	Недостатній рівень знань та кваліфікації митних брокерів і агентів	Призводить до помилок у митному оформленні й затримок. Відсутність системи безперервного навчання та підвищення кваліфікації ускладнює адаптацію до нових вимог і стандартів

Джерело: складено автором на основі [20; 60-61]

Таблиця 2.3

Оцінювання ефективності наявних методів та підходів до митного посередництва в Україні та світі

Метод / Підхід	**Впровадження в Україні**	**Міжнародний досвід**
Електронне декларування	80% декларацій в електронному вигляді	Стандарт в ЄС та США
Система управління ризиками	20% декларацій перевіряються за ризиками	Система TARIC в ЄС, ACE в США
Навчання та підвищення кваліфікації	40% митних брокерів проходять навчання	Високий рівень сертифікації в ЄС та США

Джерело: складено автором на основі: [60-62]

Запровадження європейської фінансової політики сталого розвитку підкреслює необхідність удосконалення системи митного посередництва в Україні. Це зумовлено вимогами нових процедур митного оформлення, зокрема механізмом вуглецевого коригування імпорту, який уже застосовується в країнах ЄС. У зв'язку з цим, вводяться нові процедури для митного оформлення українських товарів, що підтверджується ухваленням Закону України про митне оформлення біометану. Аналіз міжнародного досвіду показує, що в країнах з розвиненою системою митного посередництва ці підходи дозволяють досягати значних результатів у скороченні часу та витрат на митне оформлення, зменшенні корупційних ризиків і підвищенні якості послуг. Впровадження кращих міжнародних практик в Україні може суттєво покращити ефективність митного посередництва та сприяти розвитку міжнародної торгівлі [3].

Покращення митного посередництва в Україні потребує впровадження цілісного комплексу змін, який включає удосконалення законодавчої, технологічної та організаційної сфери. Зокрема, необхідно реалізувати такі заходи:

Єдина електронна платформа для митних послуг, що забезпечує інтеграцію з іншими державними системами. Створення єдиної електронної платформи дозволить централізувати всі митні послуги в одному віртуальному просторі. Ця платформа повинна інтегруватися з іншими державними системами, такими як реєстри товарів, бази даних митних органів та системи контролю, щоб забезпечити швидкий та ефективний доступ до інформації для всіх учасників митного процесу. Така інтеграція дозволить знизити ризик помилок і затримок під час митного оформлення та покращить взаємодію між державними органами;

Система електронних черг та попереднього бронювання для скорочення часу очікування на кордоні. Для зменшення часу, який витрачається на митний контроль, варто впровадити електронну систему черг, яка дозволить учасникам процесу попередньо бронювати час для проходження митного оформлення. Це дозволить уникнути великої кількості затримок на кордоні, підвищити ефективність роботи митниць та знизити навантаження на прикордонну інфраструктуру, що позитивно позначиться на зменшенні витрат бізнесу та швидкості обробки вантажів;

Система сертифікації митних посередників, яка гарантуватиме відповідність їхніх знань та навичок міжнародним стандартам. Впровадження системи сертифікації митних посередників дозволить забезпечити високу якість їхньої роботи. Всі митні посередники повинні відповідати міжнародним стандартам, зокрема мати необхідну кваліфікацію та знання митного законодавства, процесів та процедур. Це допоможе мінімізувати помилки під час оформлення товарів та забезпечить дотримання митних норм. Таке сертифікування сприятиме підвищенню довіри до митних посередників і зменшенню корупційних ризиків;

Система електронного моніторингу та звітності для контролю за дотриманням митних процедур. Впровадження електронного моніторингу дозволить здійснювати реальний контроль за процесами митного оформлення. Всі етапи митних процедур повинні бути прозорими для контролюючих органів, що дозволить вчасно виявляти порушення та оперативно на них реагувати. Система звітності забезпечить зворотний зв'язок для митних органів, дозволяючи регулярно аналізувати ефективність процедур та виявляти сфери, які потребують вдосконалення;

Регулярні консультації з бізнесом та митними брокерами для врахування їхніх потреб і пропозицій. Важливою складовою успіху є постійна комунікація з бізнесом і митними брокерами. Регулярні консультації допоможуть врахувати їхні потреби, виявити проблеми, з якими вони стикаються, та отримати зворотний зв'язок щодо існуючих процедур. Такий підхід дозволить оперативно коригувати митні правила та підходи, удосконалюючи систему відповідно до потреб ринку. Бізнес і митні брокери повинні брати участь у процесі розробки нових митних стандартів і процедур, що зробить систему більш адаптованою до реальних умов [3].

Оцінка послуг митного брокера за умовами сучасності передбачає комплексний підхід, що враховує кілька ключових аспектів, які визначають ефективність і якість митного посередництва в Україні. Одним із основних факторів є швидкість митного оформлення. Впровадження електронних систем декларування та попереднього бронювання черг значно скоротило час, необхідний для митного оформлення. Митні брокери повинні активно використовувати ці технології для пришвидшення процесу, що дає змогу зменшити затримки на кордоні та підвищити ефективність роботи митниць.

Іншим важливим аспектом є зниження витрат на митні операції. Автоматизація митних процедур та інтеграція з іншими державними системами дозволяють значно зменшити адміністративні витрати, що робить митні послуги більш доступними для бізнесу. Митні брокери, які використовують ці інструменти, можуть забезпечити зниження витрат на

обробку документів та зменшити потребу в людських ресурсах, що, в свою чергу, знижує вартість їхніх послуг.

Прозорість і передбачуваність митних процесів є ще однією важливою складовою оцінки послуг митного брокера. Використання електронних систем моніторингу та звітності дозволяє здійснювати контроль за процесами митного оформлення в реальному часі. Така система сприяє підвищенню рівня довіри до митних послуг, оскільки забезпечує прозорість на всіх етапах оформлення товарів і дозволяє вчасно виявляти будь-які порушення.

Рівень професійної підготовки митних брокерів безпосередньо впливає на якість їхніх послуг. Впровадження системи сертифікації митних брокерів, яка забезпечує відповідність їхніх знань та навичок міжнародним стандартам, сприяє підвищенню якості митного посередництва. Митні брокери, які проходять сертифікацію та підвищують свою кваліфікацію через спеціалізовані курси, можуть ефективніше вирішувати складні митні завдання та забезпечувати високий рівень професіоналізму в роботі з клієнтами.

Клієнтський сервіс також є важливим фактором при оцінці послуг митного брокера. Регулярні консультації з бізнесом та митними брокерами дають можливість врахувати їхні потреби і пропозиції, що дозволяє митним брокерам оперативно адаптуватися до змін на ринку та покращувати якість обслуговування. Такий підхід дозволяє митним брокерам надавати індивідуальні рішення для кожного клієнта і відповідати на специфічні вимоги бізнесу.

Останнім важливим аспектом є управління ризиками. Впровадження системи управління ризиками, яка дозволяє своєчасно виявляти та мінімізувати потенційні порушення, є важливим кроком у забезпеченні безпеки митних процедур. Митні брокери, які активно використовують ці інструменти, можуть знижувати корупційні ризики та забезпечувати дотримання законодавства на всіх етапах митного оформлення. Загалом, оцінка послуг митного брокера показує, що впровадження сучасних технологій, стабілізація законодавчої бази та підвищення рівня професійної

підготовки митних брокерів мають значний позитивний вплив на ефективність митних процедур. Це дозволяє скоротити витрати, покращити швидкість митного оформлення, підвищити прозорість і передбачуваність процесів та вдосконалити клієнтський сервіс.

Результати дослідження показали, що основні проблеми та виклики митного посередництва в Україні можуть бути вирішені через впровадження сучасних технологій, стабілізацію законодавчої бази та підвищення рівня професійної підготовки митних брокерів. Порівняння з міжнародним досвідом доводить, що застосування передових практик та стандартів значно підвищує ефективність митних процедур. Конкретні показники, які можна покращити, включають скорочення часу на митне оформлення, зменшення витрат на митні операції, а також підвищення прозорості та передбачуваності митних процесів.

2.3. Аналіз проблем взаємодії з митним брокером

Взаємодія між підприємствами та митними брокерами є ключовою для митного оформлення товарів. Митні брокери забезпечують правильне оформлення декларацій і виконання процедур, але процес може бути ускладнений через недостатню кваліфікацію брокерів, проблеми в комунікації, невизначеність у законодавстві, зловживання та технічні труднощі. Важливо вирішити ці проблеми для покращення ефективності митних процедур і зменшення ризиків для учасників зовнішньоекономічної діяльності.

Розглянемо детальніше дане питання (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Проблеми взаємодії з митним брокером

Проблема	Опис
Недостатня кваліфікація митних брокерів	Недостатні знання митного законодавства і специфіки товарів можуть призвести до помилок, затримок і штрафів.
Комунікаційні бар'єри	Непорозуміння в передачі документації і затримки в обміні інформацією можуть ускладнювати митне оформлення.
Технічні труднощі	Відсутність автоматизованих систем і сучасних технологій може призводити до помилок та затримок у митних процедурах.
Зловживання з боку недобросовісних брокерів	Сумнівні практики, такі як маніпуляції з документацією чи приховування вартості товарів, можуть призвести до порушення митних норм.
Невизначеність у митному законодавстві	Часті зміни в митних тарифах і правилах можуть створювати непередбачуваність і призводити до помилок у митному оформленні.

Так, одна з основних проблем взаємодії з митним брокером полягає в недостатній кваліфікації деяких брокерів [63, с. 17]. Митне оформлення товарів вимагає глибоких знань митного законодавства, а також специфіки різних товарів і процедур. Однак не всі митні брокери мають необхідну кваліфікацію, що може призвести до помилок в оформленні, затримок на митниці і навіть штрафів. Недостатнє розуміння змін у митному законодавстві та специфіки різних видів товарів може також спричинити порушення митних норм.

Ще однією важливою проблемою є комунікаційні бар’єри між підприємствами, що займаються зовнішньою торгівлею, і митними брокерами [63, с. 17]. Ці труднощі можуть виникати через непорозуміння вимог до документації, затримки в передачі інформації або недосконаліть каналів обміну даними. Часто підприємства не мають достатньої інформації щодо митного оформлення, що ускладнює роботу брокерів. Брокери, у свою чергу, можуть не отримувати всю необхідну інформацію від підприємств або

отримувати її із затримками, що впливає на якість і швидкість виконання завдань.

Зміни в митному законодавстві можуть створювати значну невизначеність для брокерів, особливо якщо ці зміни швидко вносяться без належного інформування. Часті зміни в митних тарифах, правилах і процедурах можуть призвести до помилок в оформленні товарів і затримок у процесі митного оформлення. Брокери не завжди мають можливість вчасно оновлювати свої знання, що призводить до юридичних помилок і штрафів для підприємств.

Також на ринку митних послуг можуть бути недобросовісні брокери, які застосовують сумнівні методи для зменшення витрат. Це може включати маніпуляції з документацією, приховування вартості товарів для уникнення митних платежів або інші порушення митного законодавства. Такі зловживання можуть призвести до серйозних правових наслідків як для підприємств, так і для самих брокерів.

Не менш важливою проблемою є технічні і технологічні труднощі. Брак сучасних інформаційних і автоматизованих систем у деяких митних брокерів може призвести до помилок в митному оформленні. Недостатнє використання електронних платформ для подачі митних декларацій або інші технологічні обмеження можуть спричинити затримки і помилки при митному оформленні вантажів.

Для вирішення проблеми недостатньої кваліфікації митних брокерів необхідно створити системи для регулярного навчання та сертифікації. Це дозволить брокерам отримувати актуальні знання щодо митного законодавства, процедур та змін у правилах, що допоможе знизити кількість помилок. Окремі країни вже мають програми підготовки митних фахівців, які включають спеціалізовані курси та тренінги.

Поліпшення комунікації між підприємствами та митними брокерами можна досягти через створення більш прозорих і ефективних каналів обміну інформацією. Важливо впроваджувати електронні платформи для

оперативного обміну документами та актуальними даними, що дозволить зменшити ризик непорозумінь та затримок. Крім того, навчання підприємств основам митного оформлення сприятиме зниженню кількості помилок на етапі подачі документів.

Щоб знизити рівень невизначеності через зміни в законодавстві, необхідно регулярно оновлювати знання митних брокерів щодо нових митних правил та тарифів. Створення спеціалізованих інформаційних систем, які надають актуальну інформацію про зміни в законодавстві, дозволить брокерам своєчасно адаптуватися до нових вимог і мінімізувати ризики порушення правил.

Щодо зловживань з боку недобросовісних брокерів, варто впровадити систему контролю за їх діяльністю. Це може включати незалежну перевірку їх роботи та введення сертифікації для брокерів, що дозволить забезпечити високий рівень надійності. Регулярні аудити та перевірки діяльності брокерів допоможуть запобігти зловживанням і підвищити прозорість їх роботи.

Для вирішення технічних проблем необхідно модернізувати інфраструктуру митних брокерів, забезпечивши їх сучасними технологіями для автоматизації процесів митного оформлення. Впровадження електронних систем і платформ для подачі митних декларацій допоможе уникнути помилок та скоротити час на митне оформлення вантажів.

Таким чином, взаємодія з митними брокерами є важливою складовою зовнішньоекономічної діяльності, яка потребує вдосконалення з огляду на існуючі проблеми. Основними з них є недостатня кваліфікація брокерів, комунікаційні бар'єри між підприємствами та брокерами, невизначеність у митному законодавстві, зловживання з боку недобросовісних брокерів та технічні труднощі, що виникають через використання застарілих технологій. Шляхи вирішення цих проблем включають регулярне підвищення кваліфікації брокерів, вдосконалення каналів комунікації, забезпечення актуальності знань про зміни в законодавстві, посилення контролю за діяльністю брокерів та модернізацію технічної інфраструктури. Застосування цих заходів дозволить

підвищити ефективність та прозорість процесів митного оформлення, що в свою чергу сприятиме зниженню ризиків і покращенню зовнішньоекономічної діяльності в цілому.

РОЗДІЛ 3. ФОРМУВАННЯ ШЛЯХІВ ПОЛІПШЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ З МИТНИМ БРОКЕРОМ

3.1. Вибір напрямів вдосконалення організації взаємодії з митним брокером

В умовах глобалізації зовнішньоекономічної діяльності та динамічного розвитку міжнародної торгівлі ефективність митного оформлення стає важливою складовою успішної роботи компаній, що займаються імпортом і експортом товарів. Митний брокер є ключовим партнером у процесі митного оформлення, виступаючи посередником між компанією та митними органами. Вибір напрямів вдосконалення організації взаємодії з митним брокером має вирішальне значення для оптимізації цього процесу, зниження витрат і запобігання ризикам, пов'язаним з порушенням митних норм. Правильна організація взаємодії дозволяє компаніям зменшити час, необхідний для митного оформлення товарів, а також мінімізувати помилки та затримки, що можуть призвести до додаткових витрат і штрафів.

Ефективність митного посередництва є темою численних наукових досліджень, які розглядають різні аспекти цієї проблеми. Зокрема, роботи Д. Біленця та К. Возняковської [64, с. 226] наголошують на важливості митних посередників для забезпечення ефективності та швидкості митних процедур. Автори аналізують вплив митних агентів на зниження адміністративних витрат і покращення доступу до міжнародних ринків. Інші дослідження, зокрема роботи Р. Лемехи [65, с. 129], досліджують роль митних брокерів у зменшенні ризиків, пов'язаних з дотриманням митного законодавства. Одним із важливих напрямів досліджень є впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у митні процеси.

У дослідженні Г. Вдовіної та М. Слатвінської аналізується вплив цифровізації на зменшення часу обробки митних декларацій та підвищення

прозорості. Авторки також підкреслюють важливість впровадження електронних платформ для взаємодії між митними органами, посередниками та бізнесом, що дозволяє знизити корупційні ризики та покращити прогнозованість процесів. Значна увага в роботі приділяється аналізу нормативно-правових аспектів митного посередництва [66, с. 274].

У роботі Е. Іванченко досліджується вплив змін у законодавстві на діяльність митних брокерів, зокрема у контексті впровадження міжнародних стандартів. Автор акцентує увагу на необхідності гармонізації національних регуляторних норм із міжнародними практиками для підвищення конкурентоспроможності національних ринків [67, с. 32]. Дослідження, проведене Д. Русак, фокусується на проблемах корупції в митних органах та ролі митних посередників у боротьбі з нею. Автор зазначає, що підвищення прозорості та впровадження електронних систем моніторингу можуть суттєво зменшити рівень корупційних практик. Також наголошено на важливості чіткого регулювання діяльності митних брокерів для уникнення конфліктів інтересів [1, с. 132].

Вибір напрямів вдосконалення організації взаємодії з митним брокером є важливим для ефективної роботи компанії, що займається зовнішньою торгівлею або імпортом/експортом товарів. Від того, як організовано цей процес, залежить швидкість оформлення митних процедур, а також зниження витрат і ризиків, пов'язаних з порушенням митних норм (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Шляхи вдосконалення організації взаємодії з митним брокером

Напрям вдосконалення	**Опис**
Покращення комунікації та інформаційного обміну	Впровадження чітких та ефективних каналів для передачі інформації між підприємствами і митними брокерами для запобігання затримкам і помилкам.
Автоматизація процесів	Використання електронних систем для автоматичного обміну даними з митними органами, що скорочує час на митне оформлення і знижує ризик помилок.
Удосконалення документальної підтримки	Розробка ефективних систем збору, перевірки та зберігання митної документації, щоб уникнути затримок у процесі оформлення декларацій.

Навчання та підвищення кваліфікації співробітників	Регулярні тренінги і курси для працівників для підтримання актуальних знань щодо митного законодавства і змін у політиці.
Вибір надійного митного брокера	Вибір професіонала з досвідом і кваліфікацією в специфічних товарних категоріях для ефективного митного оформлення.
Постійний моніторинг і вдосконалення процесів	Регулярний моніторинг і аналіз всіх етапів митного оформлення для виявлення слабких місць та впровадження покращень.

Розпишемо детальніше інформацію подану в табл. 3.1. Зокрема:

Покращення комунікації та інформаційного обміну. Одним з важливих напрямів є вдосконалення комунікації між компанією і митним брокером. Чітка і своєчасна передача необхідної інформації дозволяє митному брокеру ефективно готувати документи для митного оформлення. Це дозволяє уникнути затримок, штрафів і непотрібних витрат;

Автоматизація процесів. Автоматизація обміну даними з митними органами та брокером дозволяє знизити людський фактор і скоротити час на виконання митних процедур. Впровадження електронних систем, які інтегрують різні етапи митного оформлення, дозволяє оперативно отримувати і передавати всі необхідні дані. Це значно спрощує процес і знижує ймовірність помилок;

Удосконалення документальної підтримки. Важливим аспектом є правильна підготовка та обробка митної документації. Організація, що займається зовнішньоекономічною діяльністю, повинна мати ефективну систему збору, перевірки та зберігання документів. Підготовка всіх необхідних документів на ранніх етапах дозволяє уникнути затримок і додаткових витрат, пов'язаних із запізненням в оформленні митних декларацій;

Навчання та підвищення кваліфікації співробітників. Налагодження ефективної взаємодії з митним брокером неможливе без висококваліфікованих фахівців. Тому важливо постійно проводити тренінги та підвищувати рівень знань працівників, зокрема щодо нововведень у

митному законодавстві. Це дозволяє не тільки знизити ризики, а й оперативно реагувати на зміни в митній політиці;

Вибір надійного митного брокера. Вибір митного брокера з високим рівнем професіоналізму також є ключовим фактором успіху. Важливо обирати партнера, який має досвід у вашій галузі, знайомий із специфікою вашого товару та здатний оперативно вирішувати питання, що виникають при митному оформленні;

Постійний моніторинг та вдосконалення процесів. Для того щоб взаємодія з митним брокером була ефективною, важливо регулярно здійснювати моніторинг всіх етапів митного оформлення і виявляти можливості для вдосконалення. Це допомагає виявляти слабкі місця, зменшувати витрати і підвищувати швидкість обробки вантажів.

Загалом, вибір напрямів вдосконалення організації взаємодії з митним брокером є важливим стратегічним кроком для компаній, які хочуть знизити операційні витрати, уникнути штрафів та покращити ефективність своєї діяльності на міжнародних ринках.

Отже, вибір напрямів вдосконалення організації взаємодії з митним брокером є стратегічно важливим кроком для кожної компанії, що веде зовнішньоекономічну діяльність. В результаті, систематичне вдосконалення взаємодії з митним брокером сприяє скороченню витрат і підвищенню конкурентоспроможності підприємства.

3.2. Розробка плану заходів вдосконалення взаємодії з митним брокером

У глобалізованій економіці митні процедури є ключовими для імпортно-експортних компаній. Взаємодія з митним брокером важлива для безпечного та своєчасного оформлення товарів. Ефективність цієї взаємодії залежить від організації комунікацій, своєчасності подачі документів, правильності митних декларацій і внутрішніх процесів компанії, що впливає на зниження витрат і

уникнення штрафів чи затримок у доставці. Так, опишемо детальніше план заходів вдосконалення взаємодії з митним брокером, зокрема:

Аналіз поточної ситуації та визначення проблемних точок:

– провести детальний аудит існуючих процесів взаємодії з митним брокером, щоб виявити основні проблеми та затримки в роботі;

– визначити слабкі місця в комунікації, документації та часових витратах;

– оцінити рівень задоволення співробітників і митного брокера від поточної організації процесу;

Оптимізація комунікаційних каналів:

– визначити найбільш ефективні канали комунікації (електронна пошта, месенджери, спеціалізовані платформи);

– запровадити регулярні зустрічі або відеоконференції для обговорення важливих питань;

– у разі потреби, створити централізовану платформу для спільної роботи, де всі документи будуть зберігатися в одному місці, а всі зміни та новини будуть відображатися в реальному часі;

Автоматизація процесу обміну даними та документами:

– впровадити систему для автоматичного обміну митними деклараціями та іншими необхідними документами між компанією та митним брокером;

– використовувати електронні платформи для подання митних декларацій, що дозволяє зменшити людську помилку і пришвидшити процес;

– автоматизувати процес моніторингу статусу вантажу на всіх етапах митного оформлення;

Покращення підготовки митної документації:

– розробити чіткі інструкції та стандарти для підготовки документів, які необхідно надати митному брокеру;

– проводити регулярні тренінги для працівників, відповідальних за підготовку документів, щодо нововведень у митному законодавстві;

– забезпечити, щоб усі необхідні документи надавалися митному брокеру вчасно та без помилок;

Розробка стратегії моніторингу та контролю процесу:

– впровадити систему для постійного моніторингу процесу митного оформлення;

– створити механізм відстеження кожного етапу митного процесу з визначенням відповідальних осіб за кожну дію;

– регулярно збирати відгуки від митного брокера та інших учасників процесу для виявлення можливих проблем;

Навчання персоналу:

– проводити регулярні тренінги для співробітників компанії щодо змін у митному законодавстві та нових процесів, пов'язаних з митним оформленням;

– окремо навчати співробітників основам ефективної комунікації та роботи з митним брокером;

– підвищувати кваліфікацію відповідальних осіб шляхом участі в курсах і семінарах, що стосуються митних процедур;

Покращення вибору митного брокера:

– провести оцінку існуючого митного брокера щодо його кваліфікації та досвіду в роботі з вашою категорією товарів;

– якщо це необхідно, провести тендер або переговори з іншими митними брокерами для вибору оптимального партнера;

– перевірити наявність у митного брокера сучасних технологій і засобів для автоматизації процесів, що дозволить покращити ефективність роботи;

Інтеграція з іншими підрозділами компанії:

– налагодити співпрацю між митним брокером і іншими підрозділами компанії, такими як логістика, бухгалтерія, відділ продажів та інші, для оптимізації процесу;

– розробити єдині стандарти для підготовки та передачі інформації між підрозділами, щоб усі учасники процесу мали доступ до актуальної інформації;

Встановлення чітких ключових показників ефективності (далі – KPI) для взаємодії з митним брокером:

– визначити KPI, які оцінюватимуть ефективність митного брокера та процесу митного оформлення в цілому;

– оцінювати продуктивність брокера за такими критеріями, як час обробки вантажу, точність документації, своєчасність доставки;

– регулярно перевіряти відповідність виконання KPI та приймати заходи для покращення показників;

Регулярний аналіз та удосконалення процесу:

– проводити регулярний аналіз ефективності взаємодії з митним брокером (наприклад, щоквартально) і вносити корективи в робочі процеси на основі отриманих результатів;

– враховувати відгуки працівників, митного брокера та інших учасників процесу, щоб покращити організацію взаємодії.

Завдяки цим заходам можна значно покращити взаємодію з митним брокером, знизити витрати та зменшити ризики. Важливо, щоб організація процесу була гнучкою та адаптувалася до змін, що відбуваються у митному законодавстві та на ринку в цілому.

Таким чином, вдосконалення взаємодії з митним брокером є ключовим фактором для оптимізації процесів митного оформлення та зменшення операційних витрат компанії. Ретельний аналіз існуючих практик, оптимізація комунікаційних каналів, автоматизація обміну даними та вдосконалення підготовки документації дозволяють значно знизити ймовірність помилок і затримок, а також забезпечують більш ефективне митне оформлення вантажів. Покращення навчання персоналу і постійний моніторинг виконання митних процедур дозволяють зберегти високий рівень кваліфікації і знижують ризики порушень митних правил. Важливим етапом є також правильний вибір

митного брокера, здатного адаптуватися до змін у митному законодавстві і працювати з сучасними технологіями. У результаті, впровадження цього плану дозволить знизити ризики, покращити ефективність митних операцій та забезпечити стабільну і надійну роботу у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження було окреслено, що митний брокер відіграє ключову роль у процесі міжнародної торгівлі, виступаючи посередником між підприємствами та митними органами, що сприяє безперешкодному і ефективному проходженню товарів через митний кордон. Його діяльність полягає в наданні всебічної підтримки підприємствам, починаючи від консультацій з питань митного законодавства до повного супроводження митних процедур. Завдяки знанню специфіки митних процедур, можливості оптимізації митних витрат і розв'язанню складних ситуацій з митними органами, митний брокер допомагає знизити ризики та витрати для компаній, що займаються зовнішньоекономічною діяльністю. Послуги митного брокера охоплюють широкий спектр завдань: від митного оформлення та оцінки товарів до супроводження товарів на митниці та забезпечення своєчасної сплати митних платежів. Всі ці послуги є надзвичайно важливими для оптимізації бізнес-процесів, зменшення адміністративних навантажень та запобігання помилок, що можуть призвести до штрафів чи затримок вантажів. Так, митний брокер є незамінним елементом зовнішньоекономічної діяльності, що допомагає підприємствам ефективно здійснювати міжнародні поставки, дотримуючись усіх митних вимог і забезпечуючи мінімальні затримки та витрати. Його професіоналізм та досвід дозволяють компаніям зосередитись на розвитку бізнесу, а не на вирішенні митних питань.

Наголошено, що стратегічне партнерство з митним брокером є не просто зовнішньою послугою, а важливою частиною логістичного та правового супроводу діяльності підприємства на міжнародному рівні. Ретельний вибір брокера, чітке регламентування взаємодії та належна комунікація сприяють підвищенню ефективності зовнішньоекономічних операцій, зміцненню позицій підприємства на міжнародному ринку та забезпеченню його конкурентоспроможності.

Охарактеризовано, що організаційно-правове регулювання митної брокерської діяльності в Україні є важливою складовою ефективного функціонування митної системи. Законодавча база забезпечує належне врегулювання умов доступу до професії митного брокера, ліцензування, відповідальності за порушення митних правил та взаємодії з державними органами.

Виокремлено, що митний брокер є невід'ємною ланкою у сфері зовнішньоекономічної діяльності, забезпечуючи професійний супровід процедур митного оформлення та правову підтримку суб'єктів господарювання. Його діяльність сприяє ефективному функціонуванню системи міжнародної торгівлі, дотриманню митних правил та зниженню адміністративного навантаження на бізнес. Різноманітність функцій митного брокера, зокрема оформлення декларацій, надання консультацій, ведення обліку та інші послуги, свідчить про широке коло його професійної компетентності. Так, професія митного брокера має важливе значення для економіки та вимагає високого рівня знань, відповідальності й постійного вдосконалення в умовах динамічних змін законодавства.

Відзначено, що основні проблеми та виклики митного посередництва в Україні можуть бути вирішені через впровадження сучасних технологій, стабілізацію законодавчої бази та підвищення рівня професійної підготовки митних брокерів. Порівняння з міжнародним досвідом доводить, що застосування передових практик та стандартів значно підвищує ефективність митних процедур. Конкретні показники, які можна покращити, включають скорочення часу на митне оформлення, зменшення витрат на митні операції, а також підвищення прозорості та передбачуваності митних процесів.

Окреслено, що взаємодія з митними брокерами є важливою складовою зовнішньоекономічної діяльності, яка потребує вдосконалення з огляду на існуючі проблеми. Основними з них є недостатня кваліфікація брокерів, комунікаційні бар'єри між підприємствами та брокерами, невизначеність у митному законодавстві, зловживання з боку недобросовісних брокерів та

технічні труднощі, що виникають через використання застарілих технологій. Шляхи вирішення цих проблем включають регулярне підвищення кваліфікації брокерів, вдосконалення каналів комунікації, забезпечення актуальності знань про зміни в законодавстві, посилення контролю за діяльністю брокерів та модернізацію технічної інфраструктури.

Наголошено, що вибір напрямів вдосконалення організації взаємодії з митним брокером є стратегічно важливим кроком для кожної компанії, що веде зовнішньоекономічну діяльність. В результаті, систематичне вдосконалення взаємодії з митним брокером сприяє скороченню витрат і підвищенню конкурентоспроможності підприємства.

У підсумку відзначено, що вдосконалення взаємодії з митним брокером є ключовим фактором для оптимізації процесів митного оформлення та зменшення операційних витрат компанії. Ретельний аналіз існуючих практик, оптимізація комунікаційних каналів, автоматизація обміну даними та вдосконалення підготовки документації дозволяють значно знизити ймовірність помилок і затримок, а також забезпечують більш ефективне митне оформлення вантажів. Покращення навчання персоналу і постійний моніторинг виконання митних процедур дозволяють зберегти високий рівень кваліфікації і знижують ризики порушень митних правил. Важливим етапом є також правильний вибір митного брокера, здатного адаптуватися до змін у митному законодавстві і працювати з сучасними технологіями.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Русак Д. М. Практика митного регулювання в ЄС. *Навчальний посібник*. Київ, 2023. 300 с.

2. Medin H. Customs brokers as intermediaries in international trade. *Review of World Economics*. 2021. Vol. 157(2). No. 3. P. 295–322.

3. Коломієць Г., Волковський Є., Пислиця А. Ефективність митного посередництва: сучасні виклики та перспективи розвитку. *Економіка та суспільство*, (65). 2024. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-63 (дата звернення 01.04.2025 р.)

4. Біленець Д. А., Возняковська К. А. Статус митних брокерів в українському бізнесі. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. No 1. С. 224–228.

5. Лемеха Р. Автоматизація та інформатизація митних процедур як пріоритетні напрями вдосконалення адміністрування митних режимів в Україні. *Адміністративне право і процес*. 2020. № 11. С. 1266–133.

6. Вдовіна Г., Слатвінська М. Проблеми та перспективи здійснення митного контролю в Україні. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2020. № 1–2. С. 274–275.

7. Іванченко Е. Особливості діяльності митних брокерів в умовах правового режиму воєнного стану. *Юридичний вісник*. 2023. 3 6. С. 26–36.

8. Митний кодекс України від 15.01.2025 р. № 4495-VI. *Відомості Верховної Ради України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text (дата звернення 02.04.2025 р.)

9. Черкасова С. В. Розвиток митного посередництва в Україні. *Вісник ЛТЕУ.* Економічні науки, (80). 2024. С. 35-41.

10. Cargo Support. *Офіційна веб-сторінка*. URL: https://www.cargosupport.com.ua/ua/ (дата звернення 04.04.2025 р.)

11. Правила провадження митної брокерської діяльності та порядок контролю за її провадженням від 27.09.2021 р. № z1673-21. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1673-21#Text (дата звернення 04.04.2025 р.)

12. Ткачик Ф. П. Консультування в сфері митної справи: сучасний стан та перспективи розвитку. *Наука молода*. №21, 2014. С. 249–256.

13. Возняковська К. А. Статус митних брокерів в українському бізнесі. *Аналітичне-порівняльне правознавство*. ДВНЗ «УжНУ» – Ужгород, 2023. №1. С. 224-228.

14. Бондаренко І.О. Організаційно-правові засади надання митних послуг: *дис. … кандидата юрид. наук: спец. 12.00.07*. Ірпінь, 2006. 212 с.

15. Христова В. Інститут митних брокерів як ліцензований вид підприємницької діяльності. *Новітні наукові дослідження держави і права*. 2011. Т. 2. 2011. С. 252–258.

16. Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 05.01.2025 р. № 222-VIII. *Відомості Верховної Ради України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text (дата звернення 05.04.2025 р.)

17. Світлак І. Організаційно-правові засади провадження посередницької діяльності митного брокера та митного перевізника в Україні. *Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук*. Ірпінь. 2006. 38 с.

18. Мороз С. Е., Калашник О. В., Уткін М. А. Взаємодія митного брокера з митними органами і декларантами на прикладі діяльності ТОВ «КФ «ЛАВРІК». *Якість та безпечність продукції у внутрішній і зовнішній торгівлі й торговельне підприємництво: сучасні вектори розвитку і перспективи»*. 2024. С. 103-108.

19. Будз О.Ф. Стратегічне планування митного обслуговування підприємств на засадах врахування інтересів стейкхолдерів. *Науковий вісник Херсонського державного університету,* 2018. Серія «Економічні науки», 29/1, с.28-31

20. Державна митна служба України. *Офіційна веб-сторінка*. URL: https://customs.gov.ua/ (дата звернення 05.04.2025 р.)

21. Іванченко Е. П. До питання про функції та принципи діяльності митних брокерів у митному просторі україни (господарсько-правовий аспект). *Актуальні проблеми держави і права*. 2024. С. 69-85.

22. Господарський кодекс України від 28.02.2025 р. № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text (дата звернення 07.04.2025 р.)

23. Бахновська І. П. Риси принципів права: теоретичні аспекти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету.* Серія «Право». 2013. Вип. 23. Ч. 1. Т. 1. С. 18–22.

24. Грудзевич Ю. І. Сутність механізму реалізації підприємницької діяльності та його складових. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Економіка»: збірник наукових праць. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014. Випуск 25. С. 9–14.

25. Власова В., Борбіч М. Етичні принципи в підприємницькій діяльності. *Підприємництво та інновації*, № 23. 2022. С. 42–46.

26. Трішкіна Н. І. Принципи посередницької діяльності на споживчому ринку України, № 5. *Економіка і суспільство*. 2016. С. 252–255.

27. Андреєв А. Механізм правового регулювання суспільних відносин: окремі аспекти щодо визначення поняття та особливостей. *Підприємництво, господарство і право*, № 6. 2019. С. 125–128.

28. Павлюков І .І. Правові засоби: поняття, види, функції та взаємодія в процесі регулювання суспільних відносин. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, 2023. Серія Право. Випуск 75: частина 1. С. 41–46.

29. Кузь С. В. Реалізація функцій права у контексті механізму правового регулювання. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського*

університету права імені Короля Данила Галицького: журнал. Серія Право. № 4 (16), 2017. С. 69–72.

30. Сочка К.А. Діяльність митних посередників в сучасних умовах. *Науковий вісник Ужгородського Університету.* 2023. Серія Економіка. Випуск 2 (62). С. 135–140.

31. Рєзнікова В., Кравець І. Поняття, види та склад торговельно-посередницьких правовідносин. *Право України*. 2019, № 8. С. 210–228.

32. Слободенюк І. В. Принципи діяльності сервісних центрів МВС України: поняття та класифікація. *Право і суспільство*. № 4 / 2020. С. 202–207.

33. Саленко О. В. Принцип спеціалізації у національній системі судоустрою. *Вісник кримінального судочинства*, 2018. № 3. С. 94–101.

34. Білозьоров Є. В., Власенко В. П., Горова О. Б., Завальний А. М., Заяць Н. В. та ін Теорія держави та права. *Навчальний посібник*. Київ: НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.

35. Кривицький Ю. В. Спеціалізовані норми права в механізмі правового регулювання : *дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01.* Київ. 2010. 260 с.

36. Бабенко А. М., Борисова О. О., Шаповалова І. О. Принципи права: поняття та класифікація. *Прикарпатський юридичний вісник*. Випуск 3(44), 2022. С. 3–7.

37. Державна митна служба України. *Реєстр митних брокерів.* URL:https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri. (дата звернення 07.04.2025 р.)

38. Закон України «Про правотворчу діяльність» від 18.09.2024 р. № 3354-IX. *Відомості Верховної Ради України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#Text (дата звернення 08.04.2025 р.)

39. Іванченко Е. П. Господарсько-правове регулювання порядку утворення та припинення митних брокерів: наративний аналіз. *Прикарпатський юридичний вісник*. Випуск 3 (56), 2024. С. 70-81.

40. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» від 08.03.2024 р. № 2275-VIII. *Відомості Верховної Ради*

України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text (дата звернення 08.04.2025 р.)

41. Попов Ю. Ю. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю». *Науково- практичний коментар*. Київ : К.І.С., 2019. 392 с.

42. Братасюк О., Ментух Н. Правове становище товариств з обмеженою відповідальністю за законодавством України. *Актуальні проблеми правознавства*, № 1. 2021. С. 66–74.

43. Вінник О. М., Шаповалова О. В. Господарське право в умовах цифровізації економіки. *Навчальний посібник*. Київ: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2020. 295 с.

44. Закон України «Про господарські товариства» від 31.03.2023 р. № 1576-XII. *Відомості Верховної Ради України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text (дата звернення 08.04.2025 р.)

45. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 09.01.2025 р. № 361-IX. *Відомості Верховної Ради України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text (дата звернення 08.04.2025 р.)

46. Постанова Кабінету Міністрів України «Про забезпечення захисту національних інтересів за майбутніми позовами держави Україна у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації» від 27.03.2024 р. № 187. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187-2022-%D0%BF#Text. (дата звернення 08.04.2025 р.)

47. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» від 04.04.2025 р. № 755-IV. *Відомості Верховної Ради України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text (дата звернення 08.04.2025 р.)

48. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження форм заяв у сфері державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – під- приємців

та громадських формувань» від 03.09.2024 р. № 3268/5. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1500-16#Text (дата звернення 08.04.2025 р.)

49. Закон України «Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг» від 02.09.2024 р. № 1689-IX. *Відомості Верховної Ради України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1689-20#Text (дата звернення 08.04.2025 р.)

50. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання електронних публічних послуг в автоматичному режимі» від 05.08.2022 р. № 868. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/868-2022-%D0%BF#Text. (дата звернення 08.04.2025 р.)

51. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання державної реєстрації в умовах воєнного стану та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України» від 03.09.2024 р. № 164. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/209-2022-%D0%BF#Text. (дата звернення 08.04.2025 р.)

52. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання дерегуляції господарської діяльності» від 27.07.2023 р. № 367. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/367-2019-%D0%BF#Text. (дата звернення 08.04.2025 р.)

53. Щербина В. С. Поняття правового режиму майна господарського призначення. *Економіка та право*, № 1. 2020. С. 3–8.

54. Артеменко Р. М. Правовий режим майна господарських товариств (з урахуванням міжнародного досвіду). *Право і безпека*. 2023. № 2 (89). С. 145–154.

55. Податковий кодекс України від 01.04.2025 р. № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text (дата звернення 08.04.2025 р.)

56. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 16.05.2024 р. №2210-III. *Відомості Верховної Ради України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text (дата звернення 09.04.2025 р.)

57. Розпорядження Антимонопольного комітету України «Про затвердження Положення про порядок розгляду заяв та справ про концентрацію суб'єктів господарювання» від 16.02.2024 р. № 33-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0284-02#n52. (дата звернення 09.04.2025 р.)

58. Вінник О. М., Шаповалова О. В. Господарське право в умовах цифровізації економіки. *Навчальний посібник*. Київ: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2020. 295 с.

59. Постанова Кабінету Міністрів України «Про визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України» : від 15.09.2023 р. № 546. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/546-2016-%D0%BF#n11. (дата звернення 09.04.2025 р.)

60. Руда Т. В. Особливості застосування процедури спільного транзиту в контексті норм міжнародного законодавства. *Інноваційна економіка.* 2022. № 1. С. 163–168.

61. Думанська І. Ю., Співак А. Ю. NCTS як імплементація європейської діджитал-практики спільного транзиту в Україні. *Innovation and Sustainability*, 2022. No 4. С. 60–70.

62. Коробкова О. М. Узагальнення та адаптація іноземного досвіду регулювання митно-брокерської діяльності. *Ефективна економіка,* 2016. № 2. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4787 (дата звернення 11.04.2025 р.)

63. Біленець Д. А. Роль договорів у митній логістиці: ефективне управління міжнародними ланцюгами поставок. *Juris Europensis Scientia.* 2024. С. 15-19.

64. Біленець Д. А., Возняковська К. А. Статус митних брокерів в українському бізнесі. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 1. С. 224–228.

65. Лемеха Р. Автоматизація та інформатизація митних процедур як пріоритетні напрями вдосконалення адміністрування митних режимів в Україні. *Адміністративне право і процес*. 2020. № 11. С. 1266–133.

66. Вдовіна Г., Слатвінська М. Проблеми та перспективи здійснення митного контролю в Україні. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2020. № 1–2. С. 274–275.

67. Іванченко Е. Особливості діяльності митних брокерів в умовах правового режиму воєнного стану. *Юридичний вісник*. 2023. № 6. С. 26–36.